

Lovforslagets tekst og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Lovforslagets tekst
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Forespørgsel nr. F 21:

Forespørgsel til undervisningsministeren:

»Hvad kan undervisningsministeren oplyse om de højere læreanstalters fremtidige økonomiske vilkår, herunder om vilkårene for at sikre en grundforskning på et kvalificeret niveau?«

Af Riishøj (SF), Dorte Bennedsen (S) og Tinning (VS) m. fl.

(Forespørgslen anmeldt 22/3 83. Fremme af forespørgslen vedtaget 25/3 83).

Begrundelse

Riishøj (SF):

For et par måneder siden havde vi her i tinget en generel forskningspolitisk debat med udgangspunkt i ministerens forskningsredegørelse.

Debatten om de højere læreanstalter siden da har for en stor del beskæftiget sig med bestemte forskningsmæssige institutioner, eksempelvis Roskilde universitetscenter og socialforskningsinstituttet. Den debat har bestemt ikke klædt regeringen særlig godt.

Debatten i dag har snarere sit udgangspunkt i Københavns universitets helt akutte økonomiske vanskeligheder og i sammen-

hæng hermed specielt grundforskningens vilkår. Vanskelighederne er en konsekvens af regeringens generelle nedskæringspolitik og kriterierne for, hvor der skal tildeles økonomiske ressourcer, såvel på institutioner som på forskningsområder.

Debatten i dag kommer i meget høj grad til at dreje sig om økonomi. Hvor meget bør vi ofre økonomisk på forskningen? Er det rimeligt, at de højere læreanstalters økonomiske vilkår fastlægges primært ud fra hensynet til en monetaristisk nedskæringspolitik? Burde ikke egentlige undervisningspolitiske og forskningspolitiske prioriteringer indtage en langt højere plads?

Debatten vil uundgåeligt beskæftige sig med den meget omtalte budgetmodel. Sikrer den eksisterende budgetfordelingsmekanisme en rimelig fordeling af økonomiske midler på forskningsområder og på institutioner?

Også spørgsmålet om styringssystemerne er væsentligt. Sikrer vi den bedste ressourcudnyttelse gennem en detaljeret styring eller gennem mindre centralistiske og mindre detaljerede forskrifter end dem, vi kender i dag?

I den forbindelse er kompetencefordelingen mellem henholdsvis folketinget, direktoratet, planlægningsrådet for forskningen, forskningsrådene, universiteternes styrende organer og ikke mindst den enkelte underviser og forsker af særlig betydning. En debat herom er yderst tiltrængt. Spørgsmålet er, om vi igennem den eksisterende mekanisme sikrer den nødvendige grundforskning acceptabelt vilkår.

Endelig bør nævnes spørgsmålet om forskerrekruttering og stillingsstrukturen på universiteterne. De højere læreanstalter trænger til nyt blod, siges der. Det er vi ganske enige i, men spørgsmålet er, om blodfornyelsen skal ske gennem den forskerrekrutteringsplan, vi kender i dag, og spørgsmålet er også, om vi sikrer kvalitet gennem yderligere udvidelse af antallet af løse og midlertidige stillinger på universiteterne.

Det er forespørgernes håb, at debatten i dag kan kaste lys over disse problemer.

Besvarelse

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Det er jo en stor mundfuld, man ønsker besked om i denne forespørgsel. Der kunne

[Undervisningsministeren]

oplyses uendelig meget om de højere læreanstalters økonomiske situation – så meget, at det kan være svært at vælge mellem det særligt vigtige, det væsentlige og det helt centrale.

Hr. Riishøj stiller det op, som om der er noget nyt i situationen sammenlignet med den situation, vi havde, da vi havde redegørelsesdebat om forskningen. Jeg kan oplyse, at der er intet nyt i situationen. Alt er oplyst i anmærkningerne til det forslag til finanslov, som blev vedtaget lige før jul, og hvis man skulle sige, hvad der var kommet til siden da, er det vel især regeringens tanker om 25 ekstra professorater til de højere læreanstalter.

Jeg går ud fra, at forespørgerne ikke ønsker, at jeg her i salen skal remse en masse tal op til belysning af udviklingen, men nærmest ønsker en repetition af regeringens politik, hvad angår forskning og højere uddannelse. Den giver jeg gerne, nu da vi nærmer os eksamenstiden. Det kan måske også være meget nyttigt at genopfriske det, vi var igennem før jul, for at forebygge misforståelser.

Jeg skal minde om, at oplysninger om økonomien ved de forskellige statsinstitutioner gives i anmærkningerne til finanslovsforslaget. Her er der tradition for ret fyldige og oplysende beskrivelser i afsnittet om de højere uddannelsesinstitutioner. Jeg kan love, at denne tradition også vil blive fulgt i år med det nye finanslovsforslag, så på nogle punkter må forespørgerne vente lidt med at få udførlig besked. Men jeg kan allerede nu afsløre, at hovedtrækkene i den økonomiske udvikling for de højere læreanstalter vil være meget lig dem, som er beskrevet i anmærkningerne til finanslovsforslaget for 1983. Der vil ikke være de store overraskelser, hvad angår udviklingen i de økonomiske rammer – hverken i positiv eller i negativ retning.

Den tidligere og den nuværende regering er altså åbenbart enige om, at de højere læreanstalter som helhed, forskningen og de videregående uddannelser ikke er det område, som kan bære væsentlige nye, store besparelser. På den anden side er det heller ikke et område, der kan fredes totalt; hertil er den statsfinansielle situation for vanskelig. Jeg tror heller ikke, der er nogen i denne sal, som tror, at hver eneste krone, som i dag gives ud på en højere læreanstalt, er en nødvendig investering i fremtiden. Der er altid noget, som ville kunne undværes.

Ved at læse anmærkningerne til finanslovsforslaget for 1983 får man som sagt et dækkende billede af den økonomiske udvikling ved de højere uddannelsesinstitutioner i de kommende år. Det er ikke en udvikling, som de højere uddannelsesinstitutioner vil synes om, og i forbindelse med udarbejdelsen af bidrag til finanslovsforslaget for 1984 har vel specielt Københavns universitet lagt særlig vægt på over for mig som minister og over for offentligheden at gøre opmærksom på universitetets vanskelige økonomiske situation både i 1984 og på længere sigt. Men denne udvikling har universitetet kendt igennem flere år. Det overraskende består sådan set i, at universitetet først nu erkender, at de budgetprognoser, som varslede besparelserne, var en opfordring til at iværksætte en intern faglig planlægning og dermed til at leve op til sit prioriteringsansvar.

Baggrunden for den langsigtede reduktion i bevillinger til og bemanding ved universitetet, som den tidligere regering iværksatte, og som jeg finder det nødvendigt at videreføre, er den kraftige ændring i uddannelsesmønstrene inden for de videregående uddannelser, som er sket gennem de senere år, og den meget store oppustning af bevillinger og stillinger, som universitetet fik under helt andre forhold i 1960erne og begyndelsen af 1970erne.

Vi må i dag erkende, at der i den periode blev planlagt alt for stort inden for uddannelserne. Derfor står vi i dag med de store problemer med hensyn til især Københavns universitet, hvor jeg personlig mener at problemerne har væsentlig større samfundsmæssig betydning end f.eks. forsøgene på for enhver pris at redde alt det bestående på Roskilde universitetscenter.

Det centrale punkt i planlægningen inden for de videregående uddannelser for øjeblikket er omstillingen fra uddannelser, der primært sigter mod beskæftigelse i den offentlige sektor, til uddannelser, som kan og vil blive brugt i den private sektor. Her er Københavns universitet og Roskilde universitetscenter nok de institutioner, der uanset faglig bredde har haft sværest ved at leve op til omstillingen. Det er for øjeblikket nødvendigt at flytte penge fra uddannelsesområder med dårlige beskæftigelsesmuligheder til områder med rimelige beskæftigelsesmuligheder, og på alle områder må man sikre en

[Undervisningsministeren]

kraftig intensivering af udnyttelsen af undervisningskapaciteten, så der kan blive plads til de store årgange.

For området højere videregående uddannelsesinstitutioner m.v. er det regeringens hensigt, at denne omstilling skal finde sted godt og vel inden for de samlede ressourcerammer, der gælder for øjeblikket. Der er faktisk oven i købet tale om en svag stigning i rammerne frem til 1987. Begrundelsen for denne relativt gunstige udvikling er det store tilgangspres for området som helhed og regeringens særlige vægt på den forskningsmæssige udvikling.

De højere læreanstalter er selvfølgelig inddraget i de generelle sparebestræbelser inden for de rammebelagte udgiftsområder, men regeringen gennemfører ikke disse udgiftsbegrænsninger som ensartede procentbesparelser på alle felter. Inden for undervisningsministeriets område bliver de højere uddannelsesinstitutioner m.v. faktisk det eneste større budgetområde, hvor der ikke bliver tale om absolutte reduktioner i bevillingsrammerne totalt set i sidste halvdel af 1980'erne.

Der skal dog også her gennemføres en spareplan i omfang svarende til i alt 2-3 pct. over budgetoverslagsårene, men der bliver som sagt stadig tale om en beskeden vækst i bevillingerne totalt set. Jeg vil også lægge vægt på, at disse besparelser gennemføres som selektive foranstaltninger, og at de ikke fordeles som generelle bevillingsreduktioner.

Men forudsætningen for, at udviklingen inden for de højere uddannelsesinstitutioner m.v. kan have et så relativt gunstigt forløb sammenlignet med andre områder, er naturligvis, at man inden for dette område fuldt og helt lever op til omstillingskravene og gennemfører en reel prioritering af opgaverne. Omstillingskravene og behovene for en prioritering er som sagt meget store; derfor vil de højere læreanstalter på linje med alle andre statslige institutioner finde, at der er tale om meget restriktive budgetteringsrammer. Vi bør ikke for enhver pris undgå, at fag og uddannelser nedlægges i tilfælde, hvor der ikke er råd til en forsvarlig videreførelse. Vi bør heller ikke vige uden om at reducere overdimensionerede fag for at få plads til den nødvendige udvikling af fagene på andre områder.

I denne situation er det selvfølgelig centralt for regeringens politik, at der ligger en

reel forskningsprioritering bag beslutninger om henholdsvis nedlæggelse, videreførelse og udbygning af fag foruden den uddannelsesmæssige vurdering, som selvfølgelig også skal anlægges. Forskningen ved de højere læreanstalter udgør en så stor del af den samlede offentligt finansierede forskning i dette land, at der bør kunne foretages en forskningsmæssig vurdering ved rammefordeling og planlægning, som ikke er ubetinget afhængig af den uddannelsesmæssige udvikling.

Vi må altså fortsætte bestræbelserne for såvel budgetmæssigt som planlægningsmæssigt at sikre den værdifulde forskning inden for både grundforskningen og den mere anvendelsesorienterede forskning. Jeg vil som undervisningsminister sikre, at de nye vigtige uddannelses- og forskningsområder som f.eks. datalogi og datateknik får en udbygning svarende til deres betydning.

Jeg skal senere vende tilbage til, hvordan regeringen gennem særlige initiativer søger disse mål fremmet. Her vil jeg blot understrege, at den værdifulde forskning ikke sikres gennem ligelig fordeling af forskningen på alle områder og på alle videnskabelige medarbejdere. Den tidligere undervisningsminister ophævede som bekendt den såkaldte 50:40:10-budgetteringsnorm, og det er jeg godt tilfreds med. Men myter er jo svære at aflive. Mange i denne sal tror sikkert, at hver universitetslærer har ret til at anvende 40 pct. af sin arbejdstid til forskning. En sådan ret har han aldrig haft, selv om AC - Akademikernes Centralorganisation - har ønsket det sikret aftalemæssigt.

Vi havde som nævnt tidligere reglen om den budgetmæssige sammenhæng mellem forskning og undervisningsomfang inden for de større områder, og denne budgetteringsnorm er ofte blevet opfattet som en individuel norm i den almindelige debat. Jeg vil derfor gerne her slå fast, at der hverken er eller bør være tale om individuelle rettigheder for forskerne udtrykt i procenter eller om budgetmæssig automatik ved fordeling af forskningsressourcerne. Alle videnskabelige medarbejdere bør naturligvis have krav på anstændige forskningsvilkår, hvis de kan præstere forskningsresultater, men en universitetslærer, som reelt har opgivet at forske og at publicere forskningsresultater, må kunne

[Undervisningsministeren]

påtage sig flere undervisningsopgaver end den forskningsproduktive medarbejder.

I forskningsredegørelsen bliver der adviseret en række foranstaltninger til styrkelse af forskningen, ikke mindst af grundforskningen. Apparatplanen er nu ved at blive gennemført. Ud over at give mulighed for nogle nødvendige udskiftninger af forældet og nedslidt apparatur vil planen hjælpe til med at give et bedre overblik over behovene på dette felt.

Knap så godt er det gået med forskerrekruiteringsplanen. Uanset at der foreløbig er afsat væsentlige beløb til formålet i indeværende år og de kommende år, er forhandlingerne med AC stadig uafsluttede. Der er altså afsat penge til det særlige formål at ansætte unge forskere i nye rekrutteringsstillinger, men disse penge til styrkelse af forskningen kan komme til at henstå ubrugte, fordi akademikernes faglige organisation forventer ikke bare at få flere stillinger, men også at få særlige krav opfyldt. Jeg vil gerne her henvise til det indlæg, som den nye rektor for Odense universitet skrev i Politiken for nylig om nødvendigheden af at gennemføre planen. Jeg regner med, at alle ansvarlige personer ved institutionerne er enige med ham.

Den plan, som jeg tilsluttede mig, da jeg tiltrådte, blev udarbejdet under min forgænger efter oplæg fra planlægningsrådet for forskningen. Det var i den tidligere regerings tid, at de finansielle forudsætninger for planen blev bragt i orden. Efter disse forudsætninger vil der i perioden frem til 1993 kunne oprettes 1.100 rekrutteringsstillinger. Der regnes med, at planen finansieres for ca. halvdelen vedkommende ved øget bevillingsramme i form af ekstra forskningsårsværk og for den resterende dels vedkommende inden for området egne ressourcerammer. Uanset spareplaner m.v. har den nuværende regering kunnet tilslutte sig denne finansieringsplan.

I praksis er det ved udarbejdelsen af bidraget til finanslovsforslaget for 1984 blevet således, at faglige hovedområder med reduceret bevillings- og personaleramme vil få fuld økonomisk dækning ved tildeling af rekrutteringsstillinger, medens områder, hvor bevillingerne til undervisningen øges, delvis kommer til at bidrage til finansieringen af egne rekrutteringsstillinger. Men hvis planen gennemføres, er der jo også mulighed for, at

de ansatte i rekrutteringsstillingerne kan deltage i undervisningen.

Samlet er der altså ingen hovedområder, som ikke vil få en tilvækst ved gennemførelse af planen, og ingen områder vil blive tvunget til at afskedige medarbejdere som følge af planens gennemførelse. Men dette tilbud er det mærkeligt nok alligevel vanskeligt at få de ansattes organisationer til at acceptere, hvilket jeg beklager.

Jeg har alvorligt overvejet den kritik, som er rejst mod den tidligere udarbejdede plan, og det har givet anledning til, at planen på en række punkter er blevet forbedret, ikke mindst for at imødekomme organisationernes ønsker. Specielt er der lagt vægt på at reducere den samlede ansættelsestid i de tidsbegrænsede stillinger. Jeg finder, at det ville være rimeligt, at ansættelsesperioden i de nye tidsbegrænsede stillinger bliver 4 år i alt mod 2 år plus 3 år, altså 5 år, i den oprindelige plan.

Jeg skal ikke her yderligere beskrive detaljer i oplægget. Det er mit håb ret snart at kunne fremlægge en plan til politisk stillingtagen, men jeg er meget skuffet over ACs holdning i sagen og vil entydigt placere ansvaret for en eventuel yderligere forsinkelse hos den.

Jeg vil også gerne her aflive en myte, som tilsyneladende trives på nogle områder, nemlig at man kan undgå afskedigelser, hvis denne plan bliver saboteret. Jeg vil snarere sige: tværtimod. Hvis planen ikke bliver gennemført, vil de penge, der er afsat til formålet, ikke blive tildelt universiteterne. Statskassen er stor, den kan rumme mere, hvis der ikke er interesse for at tage imod denne og den tidligere regerings tilbud. I dette tilfælde – som jeg altså vil arbejde for at vi undgår – bliver der efter min vurdering tale om flere afskedigelser, end hvis planen gennemføres. Ikke fordi regeringen planlægger yderligere besparelser, men fordi forskningsrekrutteringsplanen vil medvirke til at sikre nødvendige nyansættelser ved naturlig afgang fra de faste stillinger og til udbygning af nye områder. Hvis planen ikke gennemføres, må man foretage afskedigelser for at kunne sikre nyrekruttering.

Hvad angår planen om forskningsprofessorater, som blev fremlagt i regeringens investeringsprogram, kan jeg heldigvis anlægge en mere optimistisk vurdering af situationen.

[Undervisningsministeren]

Vi har fået positivt svar fra planlægningsrådet for forskningen om at medvirke ved ordningens gennemførelse, og også rektorkollegiet har udtalt sig positivt og givet gode råd om, hvordan ordningen bedst kan realiseres. Jeg regner altså med, at der ret snart kan fremlægges en mere detaljeret plan i aktstykkeform.

Min gennemgang af forholdene omkring rammeudviklingen for de højere uddannelsesinstitutioner og de særordninger, som regeringen ønsker gennemført for at sikre forskningen rimelige udviklingsmuligheder, tyder næppe på, at det er regeringens hensigt, at vi skal have privatfinansierede universiteter, der lever af indtægter ved at sælge forskning og undervisning, men jeg har altid været tilhænger af, at institutionerne fik gode muligheder for at påtage sig opgaver for eksterne rekvirenter mod betaling. Mulighederne kan imidlertid udnyttes bedre, end det sker i dag. Jeg forstår ikke den frygt, som ofte kommer til udtryk over for den brugerindflydelse, som følger med dette at påtage sig opgaver fra andre. Jeg kunne forstå betænkelighederne, hvis andre opgaver dermed blev skubbet til side, men rekvirerede opgaver mod betaling betyder jo under alle omstændigheder en tilvækst i forhold til, hvad man ellers kunne klare.

Når jeg vurderer disse ordninger så positivt, skyldes det den økonomiske gevinst for institutionerne og den faglige gevinst for rekvirenterne, men også gevinsten ved samarbejdet mellem de to parter i videre forstand, f. eks. også for de studerende, som via lærerne kan komme i kontakt med potentielle ansættelsessteder.

Vi trænger dog også til, at ansættelsesstederne virkelig interesserer sig for, hvad der foregår på uddannelsesinstitutionerne – åbenheden bør altså være gensidig. I en række situationer har institutionerne faktisk hårdt brug for hjælp fra ansættelsesstederne, og jeg finder det bestemt ikke skadeligt, hvis erhvervsvirksomheder interesserer sig så meget for uddannelserne, at de også vil yde økonomiske bidrag til at klare aktuelle problemer. Det statslige bevillingssystem har mange træghedsfaktorer. Ekspanderende industrier er netop dem, der har brug for den nyuddannede arbejdskraft, og de burde være de første til at hjælpe, når der er problemer med at uddanne tilstrækkelig mange hurtigt

nok. Jeg er derfor glad for, at rektor for Københavns universitet udtrykker en positiv holdning over for erhvervsmæssig støtte til at klare datalogisk instituts problemer, og jeg håber, at der er realiteter i de tilbud om hjælp, der har været omtalt i pressen.

Men hjælp udefra klarer ikke de tilgrundliggende problemer ved de højere uddannelsesinstitutioner. Dem klarer vi kun ved en ansvarlig faglig planlægning af udviklingen. Som undervisningsminister bliver jeg mere og mere klar over, at mange fagkyndige helst vil skyde prioriteringsansvaret fra sig, give sorteper videre eller udskyde problemerne. Alle er vel også klar over, at styrelsesloven ikke giver den bedst egnede organisationsform til gennemførelse af faglige prioriteringer ved reduktioner i bemanningen. Men hvis styrelsesloven ikke kan holde til denne prøve, bør den nok forbedres. Jeg finder bestemt, at det er et positivt træk, at Københavns universitet nu vil forsøge i det mindste for naturvidenskab at vurdere, hvilke fag der må reduceres og hvordan. Jeg håber, at der ikke bare er tale om en politisk demonstration, hvis formål er at få flere bevillinger, men at man reelt påtager sig et prioriteringsansvar. Det er man meget velkommen til.

Jeg har også opdaget, at rådgivende organer for ministeriet hellere vil udtale sig imod nedskæringer og for udbygning end foretage en prioritering. Rådgivende organer, der ikke kan foretage prioriteringer, som betyder reduktioner på nogle områder, hvis andre skal udbygges, mister efter min mening hurtigt troværdigheden. Jeg ønsker så vidt muligt at overlade de faglige prioriteringer til fagkyndige, enten institutioner eller rådgivende organer på centralt plan, og jeg har forstået, at planlægningsrådet for forskningen og forskningsrådene er indstillet på at medvirke i en sådan rådgivning om den faglige landsplanlægning inden for humaniora og naturvidenskab sammen med de berørte faglige landsudvalg. Foreløbig går dette arbejde nu i gang ved en besøgsrunde til alle fakulteterne, hvor direktoratet for de videregående uddannelser med bisiddere fra forskningsråd og landsudvalg får forelagt institutionernes faglige udviklingsplaner og får belyst de mulige udviklingsalternativer. Derefter tages der stilling til, hvilke opgaver det er nødvendigt at få behandlet i de særlige ad hoc-udvalg, som forventes nedsat. Jeg er overbevist om, at det

[Undervisningsministeren]

i den nuværende bevillingsmæssige situation er nødvendigt at indskrænke nogle fag på landsplan, og jeg vil sikre mig en ansvarlig rådgivning på dette punkt.

Til afslutning vil jeg sige, at de højere læreanstalter er meget centrale institutioner for samfundets udvikling. Derfor er en saglig debat om disse institutioners forhold meget vigtig både her i salen og udenfor. Jeg synes måske, at debatten i dag er tidsmæssigt forkert placeret, men emnet vil ikke være udebatteret, når vi er færdige med drøftelserne i dag. Undervisningsministeriet vil i det mindste løbende bidrage til belysning af udviklingen og vil også medvirke til, at folketinget reelt inddrages i de overordnede spørgsmål om forskningens og de videregående uddannelsers økonomiske vilkår.

Forhandling

Riishøj (SF):

Spørgsmålet er, om denne debat er tidsmæssigt forkert placeret. Jeg tror ikke, at universiteterne, som bliver ramt – og specielt ikke Københavns universitet – mener, at tidspunktet for denne debat er forkert. Jeg mener heller ikke, at undervisningsministerens svar viser, at tidspunktet er forkert. Tværtimod giver det nogle ganske overraskende og ganske konkrete retningslinjer for, hvad regeringen vil, selv om der står mange ubesvarede spørgsmål tilbage.

Det, jeg kan få ud af ministerens svar, er for det første, at ministeren lægger sig fast på det ultimative krav om besparelser. Ministeren dækker sig ind med nogle tal, som skal give indtryk af, at der egentlig er tale om udvidelser.

Det er klart, at spørgsmålet om, hvor meget vi skal anvende herhjemme på undervisning og på forskning, er et politisk spørgsmål. Det er i hvert fald forespørgernes opfattelse – det tror jeg godt jeg kan sige på forespørgernes vegne – at forskning og uddannelse er en god investering i et samfund. Forskning og uddannelse skal ikke underlægges ganske bestemte monetaristiske, økonomisk bestemte retningslinjer. I en tid med økonomisk krise, hvor vi har brug for en økonomisk politik og en undervisningspolitik, der kan bære os ud af denne krise på et kvalitativt andet grundlag, er der netop brug

for at anvende forsknings- og undervisningsmidler.

Internationalt set ligger vi lavt, hvad angår udgifter til forskning, men vi er alle underlagt kravet om at anvende de forskningsmidler, der er til rådighed, på en sådan måde, at det kommer samfundet og borgerne til gode. Det er i sidste instans et politisk spørgsmål, og jeg skal ikke skjule, at vi fra i hvert fald SFs side har en fundamentalt anderledes opfattelse af, hvordan man skal anvende forskningsressourcer i dette land. Det har sit naturlige udspring i, at vi har et andet politisk mål med det danske samfund.

Ministerens besvarelse giver udtryk for ministerens velkendte mistænksomhed over for sine medarbejdere og underordnede. Det lyser gennem besvarelsen, at elementer som selvstyre, demokrati på universiteterne og decentralisering ikke er ministerens sag. Slet ikke, hvis de lavere instanser af ministeren mistænkes for at indtage holdninger og anlægge vurderinger, der afviger fra ministerens. Denne holdning dækkes ind under begreber som politisk demonstration. De rådgivende organer skal kun udtale sig for regeringens politik, når der er tale om nedskæringer. Når der er tale om udryddelse af hele fakulteter, så har man naturligvis ret. Også udtrykket, at ministeren »så vidt muligt« vil overlade de faglige prioriteringer til fagkyndige, og at han vil sikre sig en såkaldt ansvarlig rådgivning, kan give indtryk af en politisk centralstyring, som vi er imod. Med ministerens holdninger, specielt til universitetspolitikken, er jeg ikke tryk ved disse formuleringer. Som minister for en mindretalsregering kan det virke bedrøvelende og arrogant, at man på denne centralistiske facon vil gribe ind i universiteternes selvstyre og mistænke universiteterne for at drive egentlig politisk virksomhed – en politisk virksomhed, som offentligt ansatte vel har en demokratisk ret til, ligesom de har ytringsfrihed.

Ministeren får også luft for sin holdning over for AC. Jeg skal ikke komme ind på den strid, der er mellem AC og undervisningsministeren i spørgsmålet om forskerrekutteringsplanen. Det afgørende er, hvordan man udformer den. I ministerens udlægninger er der åbenbart en direkte trussel om, at hvis AC og universiteterne ikke accepterer ministerens plan for forskerrekuttering, får man simpelt hen ingen penge, og så skal

[Riishøj]

man fyre endnu flere mennesker. Man har at makke ret, eller man får det, der er endnu værre. Det er en speciel forhandlingstaktik, som er velkendt, men som ikke virker særlig betryggende.

Der er også et principielt spørgsmål omkring forskerrekruiteringsstillingerne, nemlig hvilken stillingsstruktur vi ønsker på universiteterne. Ønsker vi en udvikling henimod mere løse, mere midlertidige og mere dårligt lønnede stillinger på universiteterne, så er vejen frem udvidelse af antallet af løse forskerrekruiteringsstillinger på bekostning af faste stillinger. Spørgsmålet er, om det er en god politik, om det fremmer funktionsdygtige faglige miljøer på universiteterne.

Tilsyneladende rummer ministerens udlægning også en mistænkeliggørelse af universiteternes styrende organer. Ministeren mener øjensynlig ikke, at de sikrer en forsvarlig faglig planlægning. Jeg er meget interesseret i at vide, hvad ministeren egentlig mener. Er det ensbetydende med, at den centralistiske styring af universiteterne skal udvides? Er det udtryk for, at universiteterne, hvis de ikke makker ret, og hvis de ikke udlægger kravene om besparelser på den måde, ministeren ønsker, så simpelt hen skal under administration, så ministerens tanker kommer igennem på besparelsesområdet?

Ministeren anvender også begrebet »værdifuld forskning«. Det er klart, at spørgsmålet om værdier i bund og grund også beror på en politisk holdning. Vi kender ministerens forkærlighed for fag som EDB og biokemi. Der er ikke tvivl om, at de områder er vigtige og vigtige forskningsområder på universiteterne, men der er også andre områder, som måske ikke er så moderigtige, som ikke er så in i tiden: områder inden for medicin og kemi, som bestemt også er vigtige. Ministeren har en tendens til at kaste sig over modefænomener, nogle kæpheste, han gerne vil have igennem på undervisningsområdet og forskningsområdet. Han starter med en gigantisk overførsel af ressourcer til bestemte områder og opbygger nogle miljøer, som man kan frygte simpelt hen ikke fungerer, fordi starten er for voldsom. Vi ser også dette i holdningen til RUC, hvor man åbenbart vil have et optag på driftsøkonomi, som er enormt stort, og som simpelt hen kan ødelægge opbygningen af nye fag. Vi er naturligvis af den opfattelse, at universiteterne skal

forandre sig og tage nye områder op. Det skal ske ved aktiv inddragelse af de eksisterende faglige miljøer på universiteterne og ikke gennem centralistiske diktater, hvor man simpelt hen sætter universiteterne og universiteternes medarbejdere ud af spillet.

Ministeren beskæftiger sig også med det, man kalder kontraktforskningen. Ingen kan vel modsætte sig en styrkelse af forbindelsen mellem universiteter og produktionssektoren. Spørgsmålet er igen det politiske, om universiteterne simpelt hen skal underkaste sig vilkårene i den private sektor og specielt de sektorer i det private erhvervsliv, som ministeren prioriterer særlig højt. Givet er, at hvis det er udviklingen, og hvis samfundet ikke får indflydelse i det samspil, der er imellem universiteterne og det private erhvervsliv, kan vi risikere, at den kritiske og uafhængige dimension i forskning og undervisning simpelt hen forsvinder og knægtes. Den udvikling er ikke i samfundets, ikke i vores interesse.

Det er åbenbart, at der skal foretages vanskelige prioriteringer, at der skal tages vanskelige beslutninger på universiteterne. Ministeren har givet sit svar. Det er vores opfattelse, at ministerens svar lyser af mistillid til hans rådgivere og lægger op til en udvidet centralisme og til nogle særdeles farlige prioriteringer. Der er mange ting at tage fat på i denne debat. Der er specielt spørgsmålet om grundforskningens fremtidige vilkår. Ministerens svar er ikke særlig uddybende, ikke særlig klart på det felt. Der er spørgsmålet om direktoratets rolle i hele samspillet mellem universiteterne og ministeren, og der er hele spørgsmålet om samspillet mellem universiteterne og folketinget. Vi kunne godt tænke os at få en bred og en indgående debat omkring samspillet mellem universiteterne og de politiske organer og ministerierne. Er den form for budgetlægning, er den form for samspil mellem de centrale organer og universiteterne rimelig? Hvordan skal den foregå i en tid, hvor der skal foretages vanskelige prioriteringer? Det er ikke særlig klart i ministerens svar. Der er snarere en tendens til en yderligere centralisme, som vi finder meget farlig.

Helle Degn (S):

Ministeren sagde i sin besvarelse, at der i denne besvarelse intet nyt var. Alt var faktisk

[Helle Degn]

fremlagt i forslag til finanslov, og han svingede sig op til at sige ligeud, at der faktisk ikke var nogen ændringer i negativ retning, tværtimod, i omstillingsprocessen var der en svag stigning i ressourceallokeringen til de videregående uddannelser. Det forbavser mig meget, at man kan komme til den modsatte konklusion af, hvad alle andre kan komme til, når vi går tallene nærmere efter.

Det, som jeg synes måske var det mest bemærkelsesværdige, var, at der faktisk med denne redegørelse heller ikke ved denne lejlighed blev sagt fra ministerens side, at han ønskede at invitere til parlamentarisk samarbejde om, hvordan vi tilrettelægger denne omstilling. Det kan vel nok chokere. Ikke mindst på baggrund af Danmarks almindelige beskæftigelsesmæssige situation er det også efter socialdemokratiets opfattelse nødvendigt at handle ud fra den forudsætning, at vores internationale konkurrenceevne, vores beskæftigelsessituation i høj grad afhænger af et højt dansk alment uddannelsesniveau, af forskningen, udviklingsarbejdet osv., og af, at der bliver intensiveret på disse områder. Det er vi faktisk ganske enige med statsministeren om. Når han derfor i regeringens åbningstale siger:

»Det er en vigtig sag, for det er i høj grad gennem uddannelsen og forskningen, vi skal lægge grunden til fornyelse og fremgang. Der er behov for en forøgelse af dansk forskningsindsats – og det gælder ikke blot den offentlige – hvor vi efterhånden ligger på et betænkelig lavt niveau. Der er fremtid i forskning.

Regeringen vil, trods de stramme økonomiske tider, opretholde det nuværende stade for uddannelserne... « (Folketingstidende 1982-83, sp. 18).

– så kan man spørge sig selv, hvad det dog er, undervisningsministeren i virkeligheden med forslaget til finanslov og anmærkningerne lægger op til på dette område. De højere læreanstalter er sat til besparelser på op til 20 pct. i årene 1984–87. Sådan ser budgetforslagene i tilknytning til finansloven ud.

Hvis det er, hvad statsministeren og undervisningsministeren kalder at prioritere uddannelserne højt, gad vi godt se, hvordan det havde set ud, hvis man havde satset lavt. Men besparelsen på 20 pct. er det ikke gjort med, for man taler samtidig om merindskrivning og andre former for omlægninger.

Jeg vil også gerne stille ministeren det konkrete spørgsmål, om han her i dag kan bekræfte, at man ud over de rammebelagte besparelser skal opfylde et spæremål inden for de videregående uddannelser på 150 mill. kr. Undervisningsministeren ved udmærket godt, at regeringens sparehelte ikke kan nøjes med at dekretere de procentvise rammedskæringer. Ministeren må oplyse os om, hvad det er for dele af de videregående uddannelser, han vil nedlægge. Er det lægestudiet, eller hvad er det, der skal skæres væk? Det har vi krav på at få noget at vide om. Det er jo også nok vigtigere at lave en politisk detailstyring om denne problemstilling end at interessere sig for, om man nu på RUC har brugt for mange frimærker.

For det første kræves det selvfølgelig, at regeringen tager et politisk ansvar. Det har vi jo set at regeringen ikke har for vane at gøre. Jeg tænker her på bloktilskudsbesparelserne, hvor man også kaster ansvaret fra sig og pålægger amter og kommuner at finde besparelserne. Det gør man også forsøg på i undervisningsministerens regie. Rammebesparelser på op til 20 pct. uden præcise anvisninger vil blot resultere i, at f. eks. Københavns universitet skal fyre omkring 200 medarbejdere i denne periode. Hertil kommer på dette universitet, at det kollegiale samarbejde og klima og muligheder for at løse omstillingsopgaverne belastes voldsomt, hvis ministeren derudover også ønsker at sætte forskerrekutteringsplanerne i værk. Forudsætningerne for, at socialdemokratiet kan acceptere, at forskerrekutteringsplanerne sættes i værk, er, at disse dramatiske besparelser tages af bordet.

Det betyder f.eks. – ud over, at man skal fyre og ansætte nye folk inden for det samme fakultet – en voldsom belastning af det kollegiale samarbejde, og det tyder på, så vidt vi kan se, at antallet af tyinger i realiteten fordobles, hvis man både kører videre med de dramatiske besparelser og sætter forskerrekutteringen i kraft, sådan som den er udformet. Efter vores opfattelse må forskerrekutteringsplanen erstattes – hvis ministeren vil fastholde sine besparelser – af en konstruktiv dialog, sådan at man kan finde nogle nye ideer og metoder til at sikre den nye rekuttering, for det ønske deler vi med ministeren, samtidig med at der etableres et roligt samarbejdsforhold, for dette forhold

[Helle Degn]

har regeringen efter vores opfattelse slået helt i stykker med disse konsekvenser af den økonomiske politik, som regeringen fører.

Undervisningsministerens indfald på de forkerte tidspunkter, hans selvbestaldede udvalg, fremmer ikke ligefrem det gode samarbejde og forståelsen, ligesom den meget stærke partipolitiske konfrontationslinje, som ministeren står for, ikke fremmer den politiske kontinuitet på undervisningsområdet.

Det er efter vores opfattelse ikke universiteternes selvstyre, som ministeren peger på, der er noget galt med. Løsninger, som er baseret på, at universiteter og højere læreanstalter sættes under politisk administration, befordrer heller ikke de mest kvalificerede løsninger, der skal findes i disse år. Den bedste løsning var nok at fremme det kollegiale samspil og samspillet mellem institution og ministerium og ikke mindst den politiske kontinuitet på undervisningsområdet i nogle forhandlinger med folketingets partier.

Men det synes vi fuldstændigt mislykkes for undervisningsministeren. Han er meget forhuppet på at køre sin partipolitiske konfrontationslinje. Når jeg taler om den stærke politiseren, tænker jeg bl. a. på den privatiseringsdille, som regeringen i øvrigt er grebet af at lancere. At forfølge denne tankegang er ministeren meget stærkt optaget af. Heldigvis har mange progressive industrifolk udtalt sig om, at man selvfølgelig skal tage sig af specielt kontraktforskningen, men at universiteternes største samfundsmæssige indsats består i at sikre, at kandidaterne, der sendes ud fra universiteterne, er højt kvalificerede alment. Heri ligger de videregående uddannelsers største samfundsmæssige betydning. Der er i høj grad brug for, at ministeren forstår den politiske forpligtelse, der påhviler ham som regeringsmedlem, til at sørge for den politiske kontinuitet. Derfor kan det jo undre, at ingen partier er blevet indbudt til forhandlinger med ministeren, men ministeren også på dette område ønsker at handle helt egenrådigt. Vi glæder os meget til, at vi nu i undervisningsudvalget muligvis efterfølgende kan få nogle oplysninger om, hvad det er for nogle beslutninger, ministeren går rundt og tager, og hvad det er for nogle forslag, han sætter sine selvbestaldede udvalg til at arbejde med. Vi havde hellere set, at der var inviteret til reale politiske forhandlinger på ministerens område.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg vil gerne spørge fru Helle Degn om to ting. På hvilke punkter har jeg ikke inddraget socialdemokratiet, hvor socialdemokratiet i regeringssituationen inddrog os i sin tid? Hvad er det for selvbestaldede udvalg, som skulle have ændret stemningen inden for forskningen?

To helt stiltfærdige spørgsmål, som jeg håber vi kan få et svar på, fordi udtalelserne var så kraftige, at der må ligge noget bag.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Undervisningsministeren ved udmærket, at socialdemokratiet har haft for vane at invitere til forhandlinger, at orientere folketingets partier løbende og at invitere til samarbejde, hvor det overhovedet var muligt. Derfor kan det ikke komme bag på undervisningsministeren, at vi er forbavsede over, at vi, mens undervisningsministeren har været minister, ikke har været inviteret til én eneste forhandling. Så tænker jeg med hensyn til udvalg på informatikudvalg og andre udvalg, som ministeren nedsætter, idet han siger, at han ikke har brug for faglige organisationer og for at etablere et bredt beslutningsgrundlag for politikerne i folketinget. Han har brug for udvalg, som snævert betragtet kan manifestere nogle personlige synspunkter, og så kan folketingets partier i øvrigt få lov til at tage stilling til disse ting.

Det mener jeg er at misbruge de muligheder, ministeren har for at sørge for et bredt, grundigt, fornuftigt beslutningsgrundlag for folketingets partier.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Hvornår har jeg som uddannelsesordfører i oppositionsperioden nogen sinde været indkaldt til én eneste drøftelse om disse ting? Svar udbedes.

(Kort bemærkning).

Eva Møller (KF):

Jeg vil gerne om det sidste stille det samme spørgsmål, som undervisningsministeren nu stillede. Jeg mindes heller ikke, at jeg i min tid som uddannelsespolitisk ordfører, mens regeringen var socialdemokratisk, har været inviteret til én eneste forhandling,

[Eva Møller]

f.eks. om en del af det, debatten i dag drejer sig om, nemlig budgetmodellen. Hvor er ændringen fra den forrige til den nuværende regering? Jeg går herefter over til mit indlæg som ordfører.

Eva Møller (KF):

Det er ikke så forfærdelig længe siden, vi her i folketinget havde en debat om en forskningspolitisk redegørelse, og det gik godt dengang. Der har ellers været tradition for, når der skulle diskuteres forskningspolitik i folketinget, at der blev udskrevet valg. Men nu gik det godt sidste gang, og så er der grund til at prøve en gang til, om vi kan slippe lige så vel fra det denne gang.

Det er klart, at der med dette meget korte tidsinterval mellem de to debatter ikke kan siges så forfærdelig meget nyt. Jeg vil dog gerne pege på, at den historiske udvikling har været sådan, at vi i 1960'erne og i begyndelsen af 1970'erne havde mange nyansættelser ved universiteterne og ved de højere læreanstalter, at der var stadigt stigende bevillinger, noget, der blev givet stort set i enighed mellem alle partierne i folketinget. Man erkendte, at det var en vigtig ting, et godt område at satse på.

Vi kan også på nuværende tidspunkt se, at den nye og den tidligere regering er enige om, at der må finde en opbremsning sted, at vi ikke længere har råd til at udbygge på dette område, således som vi har været vant til at udbygge i de foregående år.

Jeg vil gerne i denne forbindelse understrege, at området her er et af de få områder, hvorpå der absolut ikke sker besparelser. Det er det eneste område inden for undervisningsministeriets område, hvor der ingen absolutte besparelser finder sted frem til slutningen eller til den sidste halvdel af 1980'erne. Jeg vil gerne her specielt sige til fru Helle Degn, der ligesom jeg har læst anmærkningerne til finansloven – således forstod jeg i hvert fald fru Helle Degns tale – at hvis jeg læser tallene dér, kan jeg se, at der absolut er tale om forøgede bevillinger såvel i kroner og øre som i årsværk. Dermed være ikke sagt, at der ikke sker nogle relative besparelser, men i kroner og øre, i det, der kaldes absolutte tal, er der ikke tale om en nedskæring, og jeg vil gerne spørge, om det er nogle andre anmærkninger til finansloven,

fru Helle Degn har læst, end dem, jeg har fundet, hvor man kan se, at i kroner og øre stiger bevillingerne fra 1983 til 1987.

Jeg vil gerne ligeledes understrege, at når vi er i tider, hvor vi ikke kan forøge bevillingerne relativt længere, må vi konstatere, at hvis vi skal have et større udbytte af de bevillinger, vi giver til forskningen, må vi forsøge at finde en ændret måde at bruge disse bevillinger på, hvis vi mener, at der skal være plads til nye ting. Vi må erkende, at nogle af de ældre ting skal ud, ikke fordi de er dårlige, eller fordi de ikke fungerer, men simpelt hen blot for at give plads til noget, der skønnes at være lige så væsentligt.

Der har været talt i den offentlige debat og også i dag om budgetmodellen og dens mange negative virkninger. Jeg vil gerne sige, at budgetmodellen er udarbejdet og igangsat af tidligere, socialdemokratiske undervisningsministre. Jeg har i den tid, jeg har siddet i folketinget, gentagne gange stillet spørgsmål om denne budgetmodel. Jeg har stillet en række kritiske spørgsmål om budgetmodellen, fordi jeg ikke følte mig helt overbevist om, at det var den bedst mulige måde at foretage bevillinger på. Jeg har i en række tilfælde spurgt, om ikke man med denne budgetmodel ramte forskningen særlig hårdt, men i alle de tilfælde, hvor jeg har spurgt, har den socialdemokratiske undervisningsminister, som hed fru Dorte Bennedsen, svaret mig beroligende og sagt, at budgetmodellen tog højde for alle disse ting, som blev kritiseret, og som jeg kunne finde der var grund til at nære bekymring for. Der var taget højde for, at også forskningen skulle have gode og rimelige vilkår, og det ville forskningen kunne få også med budgetmodellen.

Det er da muligt, at det nu viser sig, at det kan den ikke alligevel med budgetmodellen, at vi så rammer forskningen særlig hårdt på en række områder. Jeg vil ikke sige, det skulle glæde mig, hvis det var tilfældet, men det skal da i hvert fald glæde mig, hvis det er tilfældet, at det så også er på vej til at gå op for socialdemokratiet, at sådan er det.

Jeg vil gerne sige, at skulle det vise sig, at budgetmodellen har negative virkninger specielt for forskningen, mener jeg, at vi skal se på det og så ændre på budgetmodellen. Det er os, der skal styre budgetmodellen, og ikke budgetmodellen, der skal styre os. Derfor

[Eva Møller]

kan indvendingerne ikke bare gå på, at budgetmodellen er dårlig. Vi må give den et andet input. Datamaskiner kan gøre stort set, hvad man beder dem om, så vi må bare lære at spørge mere fornuftigt.

Jeg vil samtidig gerne understrege, at hverken budgetmodellen eller den tidligere UFA-norm er eller var absolutte for den enkelte forsker, for det enkelte fakultet, for det enkelte institut, eller i hvor små detaljer man nu kan finde på at gå ned i planlægningen. Vi må være klar over, at det var en overordnet model, inden for hvilken man skulle arbejde.

Så vidt jeg har forstået, er der mange problemer, hvoraf jeg som sagt tidligere har peget på nogle, men jeg synes da, vi kan være rede til at se på dem én gang til i et samarbejde. De væsentligste problemer, som jeg er opmærksom på, er, at en række små institutter nok har det vanskeligt under budgetmodellen, fordi det her vil være næsten en umulighed at finde de studietrinstilvækster, hvor på hele budgetmodellen baseres.

Jeg ved, at der er institutter, som oprindelig er tænkt og måske fortsat skal være tænkt som næsten rene forskningsinstitutter, der kan have det vanskeligt, men det kunne jo også være, at man skulle ændre på de tanker, man havde, da man oprettede dem, og sige, at nu var det en anden fordeling, der skulle være mellem forskning og uddannelse, men jeg mener, det er noget af det, vi skal se på.

Jeg ved, der kan være problemer med museer og biblioteker og de videnskabelige medarbejdere, der er dér, og også det mener jeg er noget, vi kan se på.

Der er problemer med de serviceydelser, man har over for samfundet generelt, og også i en række mere specielle relationer. Jeg tænker her på rekvireret forskning, rekvireret undervisning, kontraktforskning. Alle disse ting kan budgetmodellen tilsyneladende ikke tage hensyn til i så store detaljeringsgrader, som vi og forskningen kunne ønske os, men så er det et spørgsmål om at få ændret budgetmodellen.

Endelig er der også et enkelt problem med, at akademikere kan være ansat næsten som service inden for teknisk-administrativt personale, idet de kun tager sig af en række servicefunktioner på en række af de meget store og dyre apparater, vi har anskaffet os. Også her kan der måske være grund til at se

på budgetmodellen, men jeg vil gerne sige, at budgetmodel og UFA-normer ikke er noget, der på noget tidspunkt har været gældende for den enkelte, men kun i en helhed, og det er os, der styrer dem, og ikke omvendt.

Det langsigtede mål er, at der skal være plads til nye. Det vil sige, at vi kan opnå relative, men ikke absolutte besparelser på enkelte områder specielt for at give plads til det nye. Der skal ligge en reel prioritering bag de ting, vi foretager os i denne sag, som på alle andre områder. Vi skal have plads til den værdifulde forskning, der er nødvendig på grundforskningsområdet, på den anvendte forskningsområde, men vi skal også have plads til ny forskning, og vi skal have plads til den nødvendige uddannelse, hvis vi ikke skal sakke agterud. Der skal prioriteres, og denne prioritering ville jeg ønske vi kunne få råd om fra de rådgivende organer, fra fakulteterne, fra forskningsrådene og fra landsudvalgene. Jeg ved, det er vanskeligt at bede en række af disse organer om det, fordi styrelsesloven næppe er ideel. Det er ikke nemt at sidde og bespare sig selv, men vi må på den anden side sige, at procentuelle nedskæringer, som man har kørt med hidtil, næppe kan fortsættes, og derfor må vi have nogle kvalificerede råd, anvisninger eller alternativer fra dem, der har fingeren på pulsen.

Ansvar for, at der skal skæres ned, er folketingets, er regeringens. Jeg påtager mig gerne dette ansvar, men ansvaret for den måde, hvorpå der skæres ned, deler vi med de mennesker – som forskere og rådgivende organer – som har speciel forstand på forskningen, og det gør vi, hvad enten de vælger at rådgive os og give os alternativer, vi kan vælge imellem, eller de trækker sig tilbage og siger: uanset hvad I gør, rammer I forskningen lige hårdt. Så vil vi bagefter normalt få at vide, at det område, vi valgte, var det bedste af samtlige.

Jeg vil sluttelig gerne sige, at der kunne være enkelte ting, jeg kunne ønske at få belyst enten i dag af undervisningsministeren eller senere i udvalgsarbejdet. Jeg kunne måske ønske en uddybning af de apparaturplaner og de forskningsprofessorater fra investeringsplanen, som er nævnt i ministerens redegørelse ganske kortfattet, og navnlig af forskerrekruiteringsplanen og dens problemer, men jeg vil også gerne bede ministeren om en uddybning af det, der står i anmærk-

[Eva Møller]

ningerne til finansloven på side 907, hvor man taler om, at der er iværksat en undersøgelse, som var færdig og evalueret og skulle have indflydelse på budgettet for 1984.

Fogh Rasmussen (V):

Man kan godt undre sig lidt over baggrunden for den forespørgsel, der her er stillet. For så kort tid siden som før jul havde folketinget en større forskningspolitisk debat, og som også undervisningsministeren har været inde på, er der ikke sket så forfærdelig meget nyt siden dengang, og det er ikke engang sådan, at det emne, vi her diskuterer, nemlig de højere læreanstalters økonomiske situation, er det felt, hvor der er lagt op til de største politiske konfliktmuligheder i folketinget, så på den baggrund kan man godt undre sig en smule.

Det var måske også lidt tankevækkende at lytte til hr. Riishøjs indlæg. Her var vi vidne til, at hr. Riishøj optrådte i den konservative rolle, i den, som ville modsætte sig, at der skete for store forandringer på det område, der hedder de højere læreanstalter. Det var hr. Riishøj, som kritiserede undervisningsministeren for at hoppe med på alle mulige modfænomener i stedet for at fastholde en én gang udstukket linje. Det er i hvert fald i sig selv tankevækkende, at det netop er fra socialistisk folkeparti, at den linje gør sig gældende.

Der kan derfor ikke føjes så forfærdelig meget nyt til den debat, som folketinget havde før jul, specielt selvfølgelig ikke på det forskningspolitiske område. Jeg skal derfor indskrænke mig til at gentage 3 af de hovedsynspunkter, som venstre har på dette område.

For det første mener vi, at de højere læreanstalter naturligvis må underkaste sig den samme holden hus med de økonomiske ressourcer som alle mulige andre sektorer i vores samfund, og dér kan man endda føje til, at regeringen har lagt en sådan politik til rette, at de højere læreanstalter vil blive ramt mindre end så mange andre sektorer. Af tallene i finansloven fremgår det, at der rent faktisk er tale om en svag stigning i de ressourcer, der afsættes frem til 1987, som det også allerede er blevet påpeget under debatten.

Dernæst mener vi, at det inden for de rammer, som så udstikkes, er helt nødvendigt, at der foretages en omstilling og en prioritering. Det er helt nødvendigt, at vi prioriterer på en sådan måde, at vi flytter ressourcer fra de uddannelsesområder, hvor der er dårlige beskæftigelsesudsigter for de færdiguddannede, over til de uddannelsesområder, hvor der er gode beskæftigelsesmuligheder. Det gælder både for så vidt angår de ressourcer, der afsættes til undervisning, og de ressourcer, der afsættes til forskning. Vi er blevet præsenteret for flere forskellige fremskrivninger, der viser, at der kan blive beskæftigelsesproblemer inden for en række af de humanistiske fagområder, hvorimod en række af de tekniske fagområder vil opleve beskæftigelsesmuligheder, der er langt bedre, og det vil være et stort ansvar at påtage sig, hvis ikke man var indstillet på at gå i gang med en sådan helt nødvendig prioritering.

Dernæst er det naturligvis vigtigt at sikre, at de ressourcer, der så afsættes inden for de enkelte områder, udnyttes så effektivt som overhovedet muligt; og måske kunne det være på sin plads især at understrege behovet for, at forskningsressourcerne rent faktisk bliver udnyttet så effektivt som muligt. Det har jo i den offentlige debat været et omdebatteret spørgsmål, i hvilket omfang forskningsressourcerne bliver udnyttet, som de skal, og det er selvfølgelig vigtigt for os politisk, når der afsættes ressourcer på et givet område, at vi så også får en god udnyttelse af dem, og at vi får formidlet de forskningsresultater, der bliver frembragt på de enkelte områder.

I den forbindelse vil vi beklage stærkt, at der tilsyneladende er nogle problemer med at gennemføre den tidligere annoncerede forskerrekutteringsplan.

Der har under debatten været rejst spørgsmål om den budgetmodel, som anvendes ved tildelingen af ressourcer til de højere læreanstalter. Om denne budgetmodel vil jeg sige, at man naturligvis må erkende de begrænsninger, der ligger i en sådan skematisk, matematisk formuleret EDB-model. Men til det kan man jo så føje, at det rent faktisk ikke først og fremmest er under den nuværende regering, at den model er blevet udviklet og anvendt. Der er dog også den fordel ved en sådan budgetmodel, at den er fuldstændig usentimental i sin måde at ansøge ressource-

[Fogh Rasmussen]

fordelingsproblematikken på. Den ser måske lidt koldt, lidt nøgternt på ressourcefordelingsopgaven, og det kan muligvis have sine fordele som sådan en første vejledning om, i hvilken retning en ressourcefordeling skal gå.

Det er klart, at der til enhver EDB-models fornuftige anvendelse hører, at man føjer en god portion sund fornuft; det er sjældent, at en fuldstændig ukritisk anvendelse af en EDB-model – og i dette tilfælde af en budgetmodel – kan give helt rimelige resultater. Der vil ofte være behov for, at man anlægger nogle supplerende, mere, skal vi sige, menneskelige skøn, og det gælder selvfølgelig også i denne sammenhæng.

Når vi taler om de højere læreanstalters økonomiske situation, er det for os meget væsentligt, at de højere læreanstalter fremover er mere åbne over for muligheden af at skaffe sig nye indtægtskilder, at de er åbne over for økonomiske samarbejdsformer med det omgivende samfund, som kan skaffe nye midler til undervisning og til forskning.

I den forbindelse vil jeg gerne fremhæve et nyligt set eksempel på, at der fra det private erhvervsliv er tilkendegivet vilje til at bidrage med undervisningsressourcer. Det synes jeg er et godt tilbud, som måske også kunne anvendes på en lang række andre områder. Der vil være en række felter, hvor udviklingen i den private sektor løber hurtigere, end man nogen sinde kan forvente, at en offentlig institution vil være i stand til at omstille sig til, og i sådan en situation gælder det om at udnytte de ressourcer, som allerede findes, og som udvikles i den private sektor.

Det samme gælder en større åbenhed over for at udføre rekvirerede opgaver imod betaling. En lang række private erhvervsvirksomheder vil kunne have gavn af at få udført et forskningsarbejde på højere læreanstalter, og også de forskere på de højere læreanstalter, der bliver sat på opgaven, kan have nogle udviklingsmæssige fordele af at gå ind i det. Samtidig vil det altså kunne give de højere læreanstalter nye indtægtskilder og på den måde være med til at strække de offentlige midler og være med til at sikre, at der stadig væk kan ske en udvikling på forskningsområdet og inden for de højere læreanstalter. Det kan ikke nytte, at man inden for forskningen og de højere læreanstalter betragter sig som et elfenbenstårn, der holder sig for god til at varetage eller tage opgaver op, som

har med det private erhvervsliv at gøre. Tværtimod er der behov for en nyorientering på dette område; der er generelt behov for omstilling, for prioritering af ressourcerne, og vi vil meget opfordre til, at de institutioner, der er berørt af det, selv deltager med gode råd i dette prioriteringsarbejde.

Alice Faber (SF):

Hr. Fogh Rasmussen og fru Eva Møller synes ikke, der er sket så meget, siden vi havde forespørgselsdebatten om forskningen. Vi synes, der er sket meget. Der er sket nogle rammebesparelser, og der er også nogle spæremål i budgetoverslaget for 1984 til 1986 bare for at nævne nogle.

De debatter, vi har haft på det sidste her i folkettingen om RUC og socialforskningsinstituttet, har vist, at der ikke er enighed i folkettingen om betydningen af forskningens vilkår. Vi ser med meget stor alvor på den skæve udvikling, der synes at være på vej, specielt for grundforskningen, og vi mener, den er skæv, fordi den specielt kommer til at ramme Københavns universitet hårdt. Men vi ønsker også debatten for at få drøftet dimensioneringen af fagene ved alle universiteterne og for forskerrekutteringsplanen. Men vi mener, at grundforskningen på grund af de økonomiske nedskæringer er blevet bragt i helt specielle vanskeligheder. Vi er i SF bange for, at den optagethed af den teknologiske krig mellem Japan og USA og Europa og angsten for den teknologiske arbejdsløshed og den dermed faldende levestandard gør, at vi fokuserer mere på produktudvikling og glemmer grundforskningen.

Jeg vil ikke dermed sige, at problemerne i forbindelse med den teknologiske udvikling og den teknologiske arbejdsløshed er uvæsentlige, men den måde, vi fokuserer på produktudviklingen på, gør, at vi glemmer grundforskningen, som vi må være opmærksomme på. Det kan ikke nytte, at vi undergraver grundforskningen ved at overføre penge til udvikling og kontrolopgaver. Det vil være til skade for vores udvikling i de næste ti år, hvis vi tilnærmelsesvis vil bevare den nuværende levestandard.

De forskningsmæssige fremskridt, der er sket i 1960'erne og 1970'erne, gør kravet om fornyelse og ny erkendelse endnu mere påtrængende. Den andel af bruttonationalpro-

[Alice Faber]

duktet, vi anvender til forskning, er mindre end den, de fleste andre vestlige lande anvender, og det er dem, vi skal konkurrere med.

Vi mener altså ikke i SF, at vi prioriterer rigtigt. Vi må bruge nogle flere penge til at sikre en forskning af tilstrækkelig kvalitet. I de senere år har vi oprettet sektorforskningsinstitutioner, som fungerer løsevet fra de institutter, hvor der sker grundforskning. Nogle af sektorforskningsinstitutionerne, f. eks. dem der er i miljøministeriet, laver næsten kun udredningsarbejde og kontrolopgaver, men pengene er forskningspenge. Det ville nok være relevant at løsrive kontrol- og udredningsarbejde fra forskningstilskud, gerne sådan at de blev lavet i forskningsinstitutionerne, men sådan at opgaverne blev betalt særskilt til institutionerne.

Vi ser også gerne, at disse opgaver blev løst af en mere politisk neutral institution end en ministerielt styret institution, da udredningerne jo gennemgående er grundlag for politiske beslutninger; så kom vi også ud over problemet med rekruttering af velkvalificerede forskere på nogle af disse sektorforskningsinstitutioner. Vi ved, der er modstand mod dette i miljøstyrelsen, da diskussionen om jordøkologisk laboratorium allerede var fremme i 1981. På det tidspunkt gav miljøstyrelsen udtryk for, at de ikke ønskede at bruge faciliteterne på de eksisterende institutter.

Samtidig med at man laver nye forskningsinstitutioner, sparer man voldsomt på de videregående uddannelser, hvor den største del af grundforskningen foregår i offentlig regie. I 1981 sparede man 100 mill. kr. Det gik ud over apparatur, iværksættelse af totalstop for nybesættelser af seniorstipendier og delvis stop for kandidatstipendier. Derudover kommer der i de følgende år en række generelle procentvise besparelser. Der er 50 ubesatte kandidatstipendier og et betydeligt antal ubesatte professorstillinger ved Københavns universitet og Århus universitet. Der er nedlagt 58 adjunkt- eller lektorstillinger fra 1980 til 1983, og konsekvensen af de reviderede retningslinjer om personaleloftet for 1984 bliver, at de videregående uddannelser får vanskeligheder ved at opfylde institutionernes ønsker om personaleforbrug inden for den tildelte ramme, og disse indskrænkninger har for Københavns og Århus universiteters

vedkommende bevirket en næsten total stillingsblokering. Derudover er der indarbejdet procentvise sparemaal for årene 1984 til 1986 i budgetoverslaget.

Sådan som besparelserne foreligger, er de meget vanskelige at gennemskue. Men alt i alt er der ingen tvivl om, at de vil føre til indskrænkninger og standardferringelse.

Den forskerrekruiteringsplan, som er på trapperne, og som det er meget vigtigt at få igangsat, så tilgangen af nye forskere til de højere læreanstalter øges, skal for en stor dels vedkommende finansieres inden for rammerne af de højere læreanstalters budgetter, og det vil igen betyde, at der skal ske indskrænkninger i det faste personale. Det er meget vigtigt at få frem, hvor stor en forøgelse, undervisningsministeren har tænkt sig at komme med til budgetterne, når rekrutteringsplanen skal iværksættes.

Men den indskrænkning, der er sket i de senere år, skyldes først og fremmest en hårdere undervisningsbelastning for forskerne gennem en stadig stigende studenter/lærerratio og forringede muligheder for en effektiv forskning på grund af indskrænkningen af medhjælp, kontorhjælp, laborantmedhjælp osv. samt det forældede apparatur. Derudover er der for få midler til opretholdelse af de meget nødvendige internationale forskningskontakter.

Indskrænkninger giver dårlige muligheder for uddannelse af de unge forskere og stagnation af forskningsmiljøer, specielt på de forskningstungeste institutioner.

Regeringen – sidst industriministeren – taler højt og gerne om behovet for forskning på et højt niveau, men når der skal prioriteres, skærer man i stedet. Det er altså hykleri. Vi mener, at vi skærer den gren over, vi selv sidder på, ved den politik, undervisningsministeren lægger frem for forskningen.

Jeg vil gerne slutte med at stille nogle flere konkrete spørgsmål til undervisningsministeren. Hvor mange procent fyringer er det nødvendigt at foretage i de kommende år for at få reduceret antallet af fastansatte, som rammefordelingsplanen foreligger for øjeblikket? Så vidt det kan ses, er nedskærings-takten langt større ved en række fakulteter end svarende til den naturlige afgang. Skal det have nogen mening at iværksætte en rekrutteringsplan, virker det temmelig vanvittigt at etablere stillingsblokering til de faste

[Alice Faber]

stillinger. Men dette er vel næppe heller ministerens mening. Men hvis dette ikke er meningen, skal der jo fyres endnu flere. Vil ministeren være venlig at udbyde denne problemstilling lidt nærmere, eventuelt ved beregningseksempler, f. eks. for det naturvidenskabelige, det humanistiske og det medicinske fakultet ved Københavns universitet?

Tove Niemann (FP):

Da mit partis ordfører i denne sag ikke kan være til stede, skal jeg knytte nogle bemærkninger til denne forespørgsel.

Fremskridtspartiet har gang på gang fremhævet, at der har været ført en uansvarlig uddannelsespolitik for de højere læreanstalters vedkommende, ja, for os at se har der overhovedet ikke fundet nogen styring sted. Dette har været ganske uansvarligt, både uansvarligt for de unge, som er blevet lokket ind i en længerevarende uddannelse på fagområder, som for mange studerendes vedkommende førte lige ud i arbejdsløsheden, og uansvarligt over for den producerende del af den danske befolkning, fordi det har været medvirkende til at forøge omkostningsniveauet til skade for erhvervslivet. På områder, hvor det kun har hæmmet udviklingen, har man planlagt ud over alle grænser, men på uddannelsesområdet, hvor en styring virkelig var nødvendig, blev denne ikke foretaget.

Der bliver talt så meget om, at vi skal sørge for gode sociale forhold, og at man hellere skal forebygge end helbrede, men de forhold, der har hersket på uddannelsesområdet, har ført til mange unge sociale tabere, unge, der i 6-8 år har arbejdet ihærdigt for at få en eksamen og derefter ikke har noget at bruge den til, for det er meget svært for disse unge, der ikke er så unge mere, når de er færdige med deres uddannelse, at skulle omstille sig til noget nyt. Så hvis undervisningsministeren nu vil følge fremskridtspartiets talrige opfordringer og arbejde for, at der først og fremmest sker en udbygning af uddannelser, hvor der efter endt uddannelse er gode beskæftigelsesmuligheder, kan det naturligvis kun glæde fremskridtspartiet.

Endelig må regeringspartierne, ligesom fremskridtspartiet har gjort det igennem mange år, konstatere, at der må ske en opbremsning af ansættelser af langvarigt ud-

dannede inden for den offentlige sektor. En følge heraf må naturligvis blive, at uddannelsen på alle de felter, hvor det kan lade sig gøre, skal gøres mere erhvervsrettet.

Denne forespørgsel drejer sig også om forskning, og forskning er nødvendig – det ses jo også tydeligt af, at erhvervslivet investerer stadig flere penge både i udviklingsarbejde og forskning.

Der har i flere år eksisteret kontraktforskning eller rekvireret forskning på de højere læreanstalter. Det er meningen, at dette område nu skal udvides. Det har fremskridtspartiet ingen betænkeligheder ved. Firmaer, organisationer osv. skal kunne bestille og købe forskning i større udstrækning, end det nu er tilfældet. Dette vil helt givet medføre en mere målrettet forskning. Selvfølgelig er der ikke grænser for, hvad der kunne forskes i, hvis vi havde uanede ressourcer, men desværre er det sådan, at der er forskningsområder, vi ikke har råd til i en krisetid.

Fremskridtspartiets opfattelse af løsningen på problemerne angående forskningen fremgår af vort lovforslag nr. L 117 fra 1975. Kort sagt går det ud på, at fordelingen af de skattebetalte tilskud til forskning foretages af folketingets forskningsudvalg, der til støtte får en kontraktansat forskningsdirektør, som også skal kontrollere, hvad der kommer ud af bevillingerne.

Bente Juncker (CD):

Af den forskningsdebat, folketinget havde i december 1982 på baggrund af en redegørelse fra undervisningsministeren, fremgik det, at forskningsindsatsen ikke kan bære store nye nedskæringer. Det siger ministeren stadig. De videregående uddannelser og dermed grundforskningen er ikke områder, hvor man kan hente rigtig mange kroner til hjælp for den betrængte økonomi, men i den oprydningsperiode, vi er i økonomisk set, er det umuligt helt at friholde nogen. Det, man så er nødt til at gøre, sådan som det også blev sagt fra CDs side i december 1982, er at vurdere og prioritere på en anden måde, så de midler, der fortsat må bruges, anvendes til de ting og på de steder, der er allervigtigst.

Krisen kradser, som vi alle ved, især ved Københavns universitet. Når jeg tager specielt dette universitet frem, er det, fordi det indtager en så central stilling, som det gør,

[Bente Juncker]

og fordi dets problemer på en række områder er specielle set i forhold til andre nyere højere uddannelsesinstitutioner. Det er et ældgammelt universitet med en bred vifte af anerkendte forskningsmiljøer, både inden for og uden for universitetet, som det tager lang tid at bygge op, og som er vigtige for det danske samfund. Det indtager en central rolle gennem det samfundssamspil, der er muliggjort af beliggenheden i København, bl.a. i umiddelbar nærhed af de store industrier.

Kontakten mellem forskermiljøerne og industrivirksomhederne er tæt; den ene er så at sige afhængig af den anden. Universitetets grundforskning er leverandør af de kvalificerede forskere, som virksomhederne rekrutterer fra til deres målrettede forskning. Med den størrelse, danske virksomheder har, er der ikke basis for, at de selv kan uddanne deres forskere, sådan som de virkelig store i udlandet kan det.

Lad mig her i forbifarten nævne, at en stor tysk koncern kan investere 2 mill. D-Mark pr. arbejdsdag alene i farmaceutisk forskning. Det siger lidt om, hvor svært det er at skulle holde trit i international sammenhæng med de rammer, vi må bevæge os inden for. Men store danske virksomheder er alligevel af vital betydning for universitetet på grund af de væsentlige midler, der ydes til grundforskning herfra. Københavns universitet skal efter CDs mening i en sparetid prioriteres højere end f.eks. Roskilde universitetscenter. De samfundsrelaterede serviceopgaver, som kan løses takket være den brede vifte af forskningsmiljøer ved Københavns universitet, og som de muligvis ikke får krediteret tilstrækkeligt, ser vi som noget meget værdifuldt. Disse opgaver kan ikke løses af en, lad mig kalde det forsøgsvirksomhed som RUC.

Et enkelt eksempel på sådanne serviceopgaver er rigspolitiets mulighed for at få videnskabeligt underbygget støtte i opklaringen af alvorlige forbrydelser ved f.eks. at indsende plantemateriale fra et gerningssted til analyse ved botanisk centralinstitut. Det mener jeg kan være med til at belyse, hvor vigtigt det er, at vi tør tage et politisk ansvar for en prioritering, der måtte tilsi, at vi delvis må nedlægge et center som RUC for at bevare noget, der er mere væsentligt med hensyn til fagligt indhold.

Omprioritering og omstilling er nøgleord i planlægningen i de nærmeste år, og disse ting kan ikke ske tilfredsstillende, uden at man har samarbejdsvilje fra både institutioners og organisationers side. Jeg vil derfor meget håbe, at disse vil leve op til deres ansvar og medvirke til at få problemerne løst så smidigt som vel muligt i erkendelse af, at tiden lige nu altså ikke er inde til at stille alt for mange krav.

Det er forhåbentlig et overgangsfænomen, der er tale om, og det kan være svært at vågne op til realiteterne efter de glade 1960'ere, men vi er nødt til i fællesskab at sikre, at der ikke sker uoprettelige skader på grund af manglende lyst til samarbejde, så vi kan bevare et godt grundlag for ny og videre udvikling om nogle år, når der igen kan lindes på penge-kasselåget.

Besparelserne ligger inden for en 2-3 pct.s ramme, og vi ved udmærket, at det kan mærkes på budgettet på de enkelte institutter, hvis det udregnes i kroner. Men det er da værd at bemærke, at ministeren vil lægge vægt på, at disse besparelser ikke fordeles som generelle reduktioner, men som selektive foranstaltninger.

Der er imidlertid ingen grund til at skjule, at nedskæringer, sådan som CD også var med til at gennemføre det ved spareforliget med den daværende regering i 1980, ikke giver forbedringer. Selvfølgelig gør de da ikke det, men vi er nødt til at gennemføre dem, og vi er parat til at tage ansvar også nu, og vi giver hermed tilslutning til undervisningsministerens redegørelse i dag.

Angående frygten for afskedigelser, som er forståelig nok, vil jeg afslutningsvis sige, at vi må opfordre til, at man holder op med den obstruerende holdning til rekrutteringsplanen; den er et tilbud, man bør tage imod.

Lone Dybkjær (RV):

Jeg forstår, at ministeren er inde på at tildele os alle sammen en slags vrissekvota, og så vil jeg sige, at jeg synes, han alligevel selv i forbindelse med denne besvarelse har taget godt hul på sin kvota, og at det må føre til lidt mere afslappede debatter på andre områder.

Nu synes jeg ikke, vrisning i og for sig er problemet i forbindelse med besvarelsen, men derimod, at der ligesom er tale om både

[Lone Dybkjær]

noget ensidige oplysninger og manglende afvejninger af problemerne.

Som et eksempel på en ensidig oplysning vil jeg nævne det, der er oplyst om denne 50-40-10-kvota. Det er jo rigtigt nok, at den aldrig har været gældende for de enkelte ansatte – hanner! – men alligevel er det sådan, at der i den netop gennemførte overenskomst er tale om en gennemsnitsbetragtning for netop de ansatte videnskabelige medarbejdere. Det vil sige, at de, der sidder på de enkelte fakulteter og skal administrere de videnskabelige medarbejdere også i henhold til budgetmodellen, er nødt til at bruge dette gennemsnit, ellers bliver der vrøvl med det. Jeg synes nok, at det giver nogle problemer, som overhovedet ikke er afvejet.

I øvrigt synes jeg, det er tilfredsstillende, at ministeren som sine sidste bemærkninger siger, at han gerne i højere grad vil inddrage politikerne i debatten. Jeg føler, at et af problemerne i hele denne forskningsdiskussion er, at forskerne har følt, at de havde direktoratet over for sig, og at politikerne i øvrigt var fuldstændig uinteresserede og dårlig anede, hvad der foregik på området.

Derfor synes jeg, det er vigtigt, at vi i højere grad får politikerne inddraget i debatten, og at vi får en reel politisk prioritering, og så må vi tage et medansvar med de problemer, det kan indebære. Jeg håber derfor, at vi i langt højere grad, end vi hidtil har haft, får lejlighed til at diskutere disse spørgsmål i forskningsrådet, også gerne i samrådsform.

Hvad angår planlægningen, vil jeg tage udgangspunkt i ministerens tale, fordi vi jo netop har haft en forskningspolitisk debat for nylig, og jeg skal derfor ikke repetere, hvad der blev sagt ved den lejlighed.

Om planlægningen i øvrigt mener jeg, at hovedproblemet med de såkaldte Draculaudvalg er, at ministeren siger, de skal prioritere, men at de ikke får nogen retningslinjer at prioritere efter og altså ligesom går ud fra det givne. Den prioritering, der hedder prioritering mellem de forskellige fakulteter, er der ikke nogen, der foretager, for slet ikke at tale om prioriteringen mellem de enkelte områder. Det bliver altså en underlig form for detailprioritering på de præmisser, der eksisterer i dag, og det synes jeg ikke er særlig tilfredsstillende.

Som eksempel på en manglende overordnet retningslinje kan nævnes ministerens be-

mærkning om, at man inden for dette område – det har noget med de højere læreanstalter at gøre – fuldt og helt lever op til omstillingskravene og gennemfører en reel prioritering af opgaverne. Ja men hvad er det for nogle omstillingskrav? Ja, jeg kender godt den med informatikken, bioteknikken, datalogien og sådan noget, men det er jo løs snak, det er ikke detaljeret fremlagte politiske omstillingskrav. Det er for meget for langt, at man skal kunne foretage en reel prioritering, hvis ikke vi har fastlagt retningslinjerne. Det er at lægge et ansvar hen på nogle mennesker, som rent faktisk ikke kan påtage sig dette ansvar.

Så er der spørgsmålet om budgetmodellen. Det er jo rigtigt nok, som det er sagt, at den er lavet af den tidligere regering. Jeg hører også til dem, der har prøvet at kigge lidt på beslutningsprocessen i den sag og så i øvrigt stort set opgivet det, men det er klart nok, at man netop har villet adskille forskning og undervisning, og det skal jeg så ikke gå nærmere ind på. Jeg tror, det kan være fornuftigt nok at gøre det, så man ikke får disse svingninger, samtidig med at antallet af de studerende svinger; men man bruger den jo ikke på den måde, man bruger den også over for netop de forskningstunge områder og over for de små institutter, som den ikke kan anvendes på. Det kan godt være, den kan anvendes i en vis målestok, men den kan ikke anvendes i sammenhæng med netop de forskningstunge institutter, for det er jo en undervisningsmodel, ikke en forskningsmodel. Man har bare pillet forskningen ud, men man indregner den jo alligevel, når det drejer sig om den overordnede prioritering, som man bruger budgetmodellen til. Jeg synes, Niels Bohrinstytutet er et udmærket eksempel på, at budgetmodellen ikke kan anvendes generelt, og hvis ministeren ikke har tallene, skal jeg gerne bagefter give ham dem. Vi er nødt til at pille nogle områder ud, og det hænger selvfølgelig også sammen med hele diskussionen om Københavns universitet.

Ministeren undrer sig over, at netop Københavns universitet på trods af faglig bredde har haft sværest ved at leve op til omstillingen. Ja men det er jo netop på grund af den faglige bredde, og det er netop på grund af disse forskningstunge virksomheder, at specielt Københavns universitet har problemer.

[Lone Dybkjær]

Det fører mig videre til nogle bemærkninger, ministeren gør om Københavns universitet, bemærkninger, som jeg synes er noget, hvis jeg nu skal bruge det nye ord, vrisne. Jeg synes faktisk også, de er nærmest lidt uanstændige, for det er jo ikke rigtigt, at Københavns universitet ikke har prøvet, som det siges, på at gøre noget.

Sandheden er, at Københavns universitet på forskellige områder har udarbejdet en masse rapporter, som ministeriet så i øvrigt ikke har taget stilling til. Det skal jeg såmænd ikke klandre den nuværende undervisningsminister for, for det er nok et bredere ansvar, men det er i hvert fald part af sandheden også, og derfor kan det ikke nytte noget, at man bare siger, at Københavns universitet ikke har gjort noget. Nej, de har gjort noget, men der har ikke været nogen dialog, og det er det, der er problemet. Jeg synes, vi skal have en dialog ind, og det skal naturligvis også ske i sammenhæng med en forskningsprioritering. Det er, som jeg sagde, nødvendigt, at vi er med til at diskutere den prioritering, og det er også nødvendigt, at vi finder nogle metoder at lave forskningsprioritering på, for hvad er sandheden om de metoder, vi har i dag? At de ligger i grus. Vi har ikke nogen model, vi kan anvende til forskningsprioritering, og det letter i hvert fald ikke arbejdet.

I spørgsmålet om forskerrekuttering var hr. Riishøj inde på, at det er en underlig tone, undervisningsministeren anvender her, og det er jeg sådan set helt enig med hr. Riishøj i. Det er denne her med: hvis I ikke gør, som jeg siger, så får I slet ingenting, ha ha! – hvis du ikke vil have en chokoladeis, så kan det være det samme. Det er altså ikke en ordentlig måde at tale til folk på, og jeg synes ikke, det indbyder til, at man kan få en konstruktiv debat om disse ting, uden at jeg i øvrigt skal forsvare organisationerne for enhver pris; det har jeg vist ikke så megen glæde af at gøre helt generelt.

Det, jeg synes det er vigtigt at få diskuteret, er, hvad dette her drejer sig om. Det drejer sig om midlertidige eller faste stillinger, sådan lidt groft sagt, og så drejer det sig om, hvilke aldersgrupper vi skal have sikret. Efter vores opfattelse er det nu nødvendigt at sikre de aldersgrupper, der ligger i begyndelsen af 30'erne – puklen ligger jo mellem 40 og 50, det

kan vi klart se af statistikkerne – og de kan kun sikres gennem faste stillinger.

Jeg er udmærket klar over, at det er en eller anden form for overordnet regeringspolitik, at man gerne vil have mobilitet. Men det er altså den mobilitet, der betyder, at de bedste forlader universitetet, fordi de vil gå efter de faste stillinger, og det havde jeg ikke indtryk af nødvendigvis var det, vi skulle nå frem til.

Derfor mener jeg, at man må gå ind i den dialog med henblik på, at det beøb, der nu engang er afsat til det, skal afsættes som midlertidige normeringer, men af faste stillinger, ellers kan vi ikke fastholde disse mennesker.

I øvrigt skal jeg lade være med at sige noget om, hvad det i det lange løb betyder for hele spørgsmålet om forskningsfrihed, for det har jeg ikke tid til her, da jeg også har et par andre generelle bemærkninger.

Den ene drejer sig om rekvireret forskning. Jeg er sådan set enig med ministeren i, at det er ønskeligt, hvis man kan få noget rekvireret forskning. Det har vi talt om i 10-15 år, men der er ikke sket et klap, og det vil der heller ikke gøre, medmindre vi griber mere håndfast om det og giver institutionerne nogle incitamenters faktisk at foretage sig noget rekvireret forskning. Jeg tror ikke, at der i de gældende aftaler er incitamenters nok. Under alle omstændigheder vil det aldrig kunne blive voldsomt, hvad vi får af rekvireret forskning. Hovedproblemet er at få et bedre samspil mellem uddannelserne, forskning af mere generel art og så det omgivende samfund. Det er dér, der virkelig skal ske noget; det andet bliver kun marginalt.

Dernæst vil jeg sige noget om den private hjælp til universiteterne, som man er så betaget af, således som det også har været fremme i debatten. Jeg skal ikke gå ind i den konkrete diskussion om datalogisk institut og den private hjælp – jeg har ikke sådan helt viden nok til at se, om det er fornuftigt eller ej – men jeg vil pege på en gammel privat hjælp, der blev givet til Danmarks tekniske Højskole, og som jeg synes gives stof til eftertanke, nemlig da vi fik foræret NEUCC af IBM. Hvem var det, der betalte prisen i den sammenhæng? Jeg er bange for, at det var Regnecentralen, og det er basis for de vanskeligheder, vi har med Regnecentralen fremover. Det var en utrolig kortsynet politik, når

[Lone Dybkjær]

det kom til stykket, at vi bare modtog en eller anden gave uden at tænke på, hvad det betød med henblik på udviklingen af dansk erhvervsliv. Hvis vi skal have noget med privat hjælp, må det derfor i hvert fald være sådan, at vi gør os klart, hvad der er de langsigtede konsekvenser af det, altså at vi ikke bare bliver begejstret for en eller anden gave uden at se på, hvad denne gave rent faktisk indebærer.

Til sidst skal jeg sige, at jeg selvfølgelig synes, det er udmærket, at ministeren har nogle meninger, selv om jeg ikke er enig med ham, og det er klart, det giver anledning til en vis dialog.

Tinning (VS):

Jeg synes, der kunne være grund til at bruge lejligheden i dag til at kigge lidt nærmere på nogle af de ting, som vi ikke fik lejlighed til at gå ordentligt igennem under den forrige forskningspolitiske debat. Jeg har valgt at koncentrere mig om et af de områder, hvor undervisningsministeren efter sigende har rakt forskningsverdenen en fremstrakt hånd til uegennyttig hjælp, og som de besynderligt nok har valgt at afslå og nærmest spytte efter, skulle man tro undervisningsministeren. Det er den såkaldte forskerrekruiteringsplan, og jeg mener, den er ret central, for hvis den bryder sammen, er der egentlig ikke ret meget tilbage af undervisningsministerens ideer; jeg siger ikke undervisningsministerens »gode ideer«, for de er ikke gode, og forskerrekruiteringsplanen er det specielt ikke.

Det kan måske være lidt svært at kritisere den i dag, fordi det, undervisningsministeren sagde, bl.a. var, at man havde lavet nogle mindre justeringer. Men selv om der måske er nogle nuancer, der skal rettes til, er hovedtrækkene ret klare.

Det ene hovedtræk ved forskerrekruiteringsplanen er, at stillingsstrukturen, som enten hedder 2½ år i et kandidatstipendiat og så 2 gange 3 år, nu skulle være lavet om til 2½ år som kandidatstipendiat og 1 gange 4 år. Men det er stadig væk sådan, at der starter mange på kandidatstipendiatniveauet eller ved begyndelsen af processen, men der bliver ikke ansat lige så mange i den sidste ende. Der er nogle, der skal skilles ud, der er nogle, der får beskeden: tak for indsatsen, tak for forsøget, dig kan vi ikke bruge. De vil være omkring de 35 år – nogle af dem

lidt ældre endda – og kan så i øvrigt søge ud på det åbne arbejdsmarked med den besked i baghånden, at de ikke duer.

Det er menneskeligt temmelig uhyggeligt, og det er en vigtig del af den såkaldte rekruteringsplan at få frem, at det, man forsøger, er at bygge et system op, hvor man vil sortere de bedst egnede forskere fra. Det med at sortere de bedste frem lyder i sig selv positivt, i hvert fald i undervisningsministerens formulering, men man overser hyppigt, at det også betyder, at man sorterer de såkaldt dårligst egnede fra. Det er muligt, der er sket ændringer, men indtil nu har det i hvert fald været sådan, at ca. 40 pct. af dem, der starter, ikke er med, når det løb slutter. Det er den ene ting.

Den anden ting er, at meningen med forskerrekruiteringsplanen jo helt oplagt er, at man skal have en større andel løst ansatte. I dag er omkring 20 pct. af det videnskabelige personale tidsbegrænset ansat, hvis man skærer de højere læreanstalter over én kam, men hvis man realiserer forskerrekruiteringsplanen, sådan som den foreligger, vil denne procent være fordoblet i år 2000; altså vil 40 pct. af det videnskabelige personale – 4 ud af 10 – være tidsbegrænset eller løst ansat.

Allerede dér begynder man måske at fornemme, hvorfor organisationerne ikke bare uden videre har kastet sig jubeloptimistiske over det seneste tilbud fra ministeren. For hvad mon meningen er med, at 4 ud af 10 skal være løst ansat? Man kunne forestille sig, at der som led i den såkaldte omstilling selvfølgelig skal være bedre muligheder for at flytte rundt på folk, flytte nogle ud, flytte nogle andre ind, flytte nogle fra det ene område over til det andet.

En mere teknisk kritik af forskerrekruiteringsplanen går ud på, at det i store træk slet ikke er et tilbud, undervisningsministeren kommer med, fordi det i virkeligheden er de højere læreanstalter selv, der skal betale det hele. Undervisningsministeren kommer med ideerne, og så må læreanstalterne værsgo komme med pengene. Når så nogle af dem siger: vi ved ikke helt, om vi synes, det er en god idé, så siger undervisningsministeren: nej, nu må I opføre jer ordentligt, ellers får I slet ikke noget.

Det, der er tale om, er, at det af de i alt 1.100 stillinger, som forskerrekruiteringsplanen omfatter frem til midten af 1990'erne, så

[Tinning]

vidt vi kan se i hvert fald i det højeste lige nu er ca. 135, som finansministeren har lovet at give nye penge til. Der er 330, som vi har fået at vide man regner med at finansministeren i 1987 vil sige til: nu skal I nok få 330 nye stillinger.

Jeg ved ikke, hvor mange der inden for forskningsverdenen er specielt trykke ved at være afhængige af, at finansministeren om fire år skal sige: selvfølgelig sidder vi og fedter med en masse penge, som gør det muligt for os at give jer 330 stillinger. Man kunne forestille sig noget andet, nemlig at man laver nogle nedskæringer fra nu af og frem til 1987, nedskæringer, som reelt kommer til at finansiere de nye stillinger.

Det, vi i hvert fald ved, er, at mellem 600 og 700 af disse 1.100 stillinger tages fra universiteterne selv, nemlig finansieres for de penge, der allerede er tildelt de højere læreanstalter. Og så er der 300, vi ikke ved noget om, og kun de 135 er nye.

Konsekvensen, hvis denne her såkaldte forskerrekutteringsplan overhovedet nogen sinde bliver realiseret, vil være, at ministeriet har fået et langt bedre styringsredskab, end man har i dag. Hvis 40 pct. af det personale, man mener at råde over, er løst ansat, er der jo gode muligheder for at komme med forslag til omprioriteringer og omrokninger.

På den ene side har vi altså et bedre styringsredskab, og på den anden side har vi selvfølgelig den helt forudsigelige reaktion hos folk, der er løst ansat og ved, at de er afhængige af den siddende finans- og undervisningsminister. Hvad gør sådanne folk? Prøver de at finde på nogle helt nye, helt ukendte ideer og siger: nok er jeg løst ansat, men jeg tænker nu sprudlende originalt og erobrer helt nye områder for den menneskelige erkendelse? Eller siger de: jeg tror, jeg forsker i noget af det, som i forvejen er accepteret, noget af det, som i forvejen er godt nok, noget af det, som i forvejen er både fagpolitisk og forskningspolitisk helt i orden. Jeg sørger med andre ord for nok sådan at gøre mig lidt bemærket, men dog ikke gøre mig så bemærket, at jeg risikerer ligefrem at komme i undervisningsministerens eller finansministerens søgelys.

Det er da klart, at langt den overvejende reaktion vil være den sidstnævnte, og det, der sker, hvis denne forskerrekutteringsplan bliver til noget, er, at forskningen om ikke

går i stå, så i hvert fald bliver i langt højere grad indrettet på de allerede kendte, de allerede etablerede stier, og så er der altså ikke vundet meget, eller mere præcist: så er der tabt endnu mere.

Jeg ved ikke, om undervisningsministeren – det kunne da være rart at høre – har tænkt sig at lade det være et helt generelt princip at sige: nu kommer jeg med et tilbud, hvortil der er knyttet nogle penge – nogle få penge ganske vist – og hvis I ikke tager imod det, så får I slet ikke pengene, så putter vi dem ned i det, som undervisningsministeren så malende kalder sparekassen, for sparekassen er stor – der kan sandelig være mange penge i den.

Det sidste, jeg skal sige noget om, er, hvad konsekvenserne så bliver af forskerrekutteringsplanen eller rettere af undervisningsministerens initiativer, når forskerrekutteringsplanen – forhåbentlig da – bryder sammen på den ene eller den anden måde. Konsekvensen bliver, at der stort set ikke er noget tilbage af alt det, der skulle være støtten til forskningen.

Der er ideen om, at 25 supersmarte mennesker – jeg går ud fra, at der oven i købet overvejende er tænkt på mænd – altså at 25 supersmarte mænd skal tænke nogle tanker og løse vores problemer. Det er selvfølgelig en elementær tankegang, som både undervisningsministeren og socialministeren i deres egen praksis i sandhed demonstrerer: jeg ved, hvordan det skal gøres, jeg skal nok gøre det selv, bare lad være, for jeg har den gode ide, jeg har den fikse idé, jeg kan godt finde ud af det. Nu tror undervisningsministeren minsandten, at bare vi har 25 af slagsen, er der ikke noget at være urolig for. Jo, der er i sandhed noget at være urolig for, hvis vi får sådanne 25 også.

Så er der apparaturanskaffelserne. Ja, det kan jo være meget godt, men hvis der ikke er nogen til at betjene dem eller nogen til at nyudvikle forskningen, er det ikke det mest interessante. Uanset om man nu vender det op eller ned eller til den ene side eller til den anden side, er det, der bliver tilbage, at de nedskæringer på grundforskningen, som vi allerede har set, vil blive forstærket, og det vil betyde, at vi i endnu højere grad bliver nødt til at se i øjnene, at uddannelsen af forskerne bliver dårlig, og at det også vil komme til at halte med den effektive forskning,

[Tinning]

fordi forskningsmiljøerne vil komme til at stagnere. Alt sammen, fordi undervisningsministeren og hans politiske fæller insisterer på, at det ikke skal være læreanstalterne selv og de forskellige forskningsudvalg, men ministeriet, der fastlægger de helt præcise rammer for, hvordan forskningen skal udvikle sig. Hvis de så ikke vil være med, er der ikke noget at gøre ved det.

I VS tror vi, der ville blive lavet en forskning, som kunne bruges til noget, hvis de højere læreanstalter, både de studerende, personalet og brugerne, forstået ikke som erhvervslivet, men som de folk, der har nogle emner, de gerne vil have forsket i, fik en højere grad af indflydelse, fik lov at planlægge, hvad der skulle laves.

Steffensen (KrF):

Lad det være sagt til indledning, at de højere læreanstalter naturligvis ikke kan gå helt ram forbi, når landet er i økonomisk nød; det kan ikke nytte noget, man vil benægte den kendsgerning. Vi kunne alle ønske, der var mulighed for at øge ressourcerne også i den retning, men det er jo uden for enhver politisk realitet, hvis man vil gøre sig håb om, at vi i Danmark fortsat skal være herrer i eget hus.

Men når det er sagt, må man også understrege, at et af de områder, hvor man skal fare med megen lempe og i hvert fald med en meget stor grad af forsigtighed, just er de områder, som forespørgerne har sat spørgsmålstegn ved i dag. Grunden hertil er indlysende: når landets finanser er i uorden, er det klart, at man ikke lukker af for et af de nødvendige ressourceområder, som dette land har, og det er der bestemt heller ikke gjort i det, som ministeren og regeringen har lagt op til med den besvarelse, som undervisningsministeren i dag har givet. Det er jo blevet understreget – og det er også noget, man kan læse af budgetredegørelsen – at der er en svag stigning i rammerne frem til 1987, og de proportioner skal man nu ikke glemme.

Svækker man de højere uddannelser, svækker man samtidig landets muligheder for på lang sigt at rekruttere mennesker og råde over personer, der har den fornødne viden til at videreføre og videreudvikle vort samfund på vore egne vilkår og betingelser.

Jeg synes, der er et par aspekter, der fortjener særlig opmærksomhed. Visse forskningsinstitutter nyder internationalt ry, og de betyder umådelig meget både for den fortsatte videnudbygning og for international forskerforståelse. Derfor bør der netop på disse områder ikke ske for kraftige besparelser. Jeg mener også, at undervisningsministeren både i dag og navnlig under den redegørelsesdebat, vi havde for en tid tilbage, gjorde opmærksom på, at just grundforskningsbegrebet var noget væsentligt, og at det var det, ministeren og regeringen ville prioritere højest, når det drejede sig om, hvordan man skulle fordele ressourcerne og midlerne. Det er jo nemlig nødvendigt, at man prøver på at gøre sig nogle konstruktive tanker om det. Det er nødvendigt at overflytte økonomiske midler fra uddannelsesområder med dårlig beskæftigelse til områder med rimeligere beskæftigelsesmuligheder, samtidig med at det også er nødvendigt at tænke i nye baner; jeg tænker her på den rekvirerede forskning.

Men når det er sagt, skal det ikke skjules, at der vil opstå en lang række problemer, når det skal afgøres, hvordan man vil prioritere den ene ting forud for andre; der er nemlig ikke råd til at få opfyldt alle de ønsker, vi måtte have.

Det er vigtigt at opretholde en betydelig bredde i dansk forskning. Det vil i allerhøjeste grad være ufornuftigt, hvis man begyndte at skære for voldsomt dér, fordi forskningen trods alt er en nødvendig forudsætning for, at vi kan leve med et rigt og alsidigt åndsliv. Men det kan ikke nytte noget, at vi prøver på at lukke øjnene for den kendsgerning, at vi bliver nødt til i dag at overveje, hvordan vi får prioriteret tingene rigtigt, og jeg synes, denne debat har været en god mulighed for at få udvekslet nogle synspunkter.

I øvrigt står vi bag den besvarelse, undervisningsministeren i dag har givet.

Dorte Bennedsen (S):

Ministerens besvarelse i dag rummer følgende fire udtalelser:

»De højere læreanstalter er selvfølgelig inddraget i sparebestræbelserne.«

»De højere uddannelsesinstitutioner er det eneste område, hvor der ikke bliver tale om absolutte reduktioner totalt set.« – hvad disse lidt kryptiske ord så end måtte betyde.

[Dorte Bennedsen]

»Der skal dog også her spares 2-3 pct. i budgetoverslagsårene.«

»Der bliver tale om en beskeden vækst i bevillingerne.«

Alle, der har haft med dette område at gøre og beskæftiger sig med det, erkender vist, at budgetteringen for de videregående uddannelser ikke er noget særlig let tilgængeligt felt, men det bliver unægtelig ikke nemmere, når ministeren serverer de her nævnte fire påstande på én gang. Det fik mig til at tænke på min barndoms leg med blomsten »skal - skal ikke«, »elsker - elsker ikke«, for det forekom mig at være lidt efter samme princip. I hvert fald kan ministeren ikke undre sig, hvis nogle mennesker, som er mindre kyndige end ministeren, kommer til at tænke på begreber som tal- og ordmagi.

Jeg vil bede ministeren redegøre for, hvorledes budgettallene ser ud, hvis vi ser bort fra pris- og lønstigninger, for det er jo disse tal, der er interessante, når vi skal tale om aktivitetsudvidelser eller aktivitetsindskrænkninger. Altså, hvad er budgetterne bortset fra pris- og lønstigninger?

Derudover vil jeg spørge, om ministeren kan bekræfte, at universiteterne ud over de almindelige besparelser skal finde 150 mill. kr. som følge af, så vidt jeg har forstået det, bortfald af RUA-midler, altså beskæftigelsesmidler, og som følge af forskerrekruiteringsplan m.v.

Endelig vil jeg spørge, om ministeren kan bekræfte, at budgetrammen for Københavns universitet betyder en nedskæring af forskningsårsværk på 15 pct. på det humanistiske område, 10 pct. på det naturvidenskabelige og 8 pct. på det lægevidenskabelige over de kommende 6 år, hvortil kommer de stillinger, der skal findes for at finansiere forskerrekruiteringsplanen.

Der kunne stilles mange andre spørgsmål, men jeg vil nøjes med at stille disse tre, som jeg fornemmer optager universiteterne ganske meget her i den konkrete situation.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg vil gerne sige til det sidste, at jeg oversendte min tale til fru Dorte Bennedsen i god tid, så hun kunne være sikker på, at tallene er uændrede fra hendes ministertid, og at svarene på spørgsmålene også er uændrede fra hendes ministertid, nemlig er rigtige alle sammen. Jeg indrømmer, det ikke er let at

forstå, men sådan er det altså. Alle de påstande, fru Dorte Bennedsen nævnte, er rigtige på én gang, og det hele handler om tal eksklusive pris- og lønstigninger. Selvfølgelig, det hele er noget med reelle størrelser.

Det eneste, jeg må vente med at svare på, er spørgsmålet om RUA-bevillingen, altså den tidligere regerings ungdomsarbejdsløshedsbevilling. Jeg mener ikke, at der er nogen ændring på det punkt. Hvis der er det, er den minimal, for jeg har i hvert fald helt specielt holdt hånden over projektgrupper for færdiguddannede, som jeg synes har rummet noget skidt, men meget godt, og de har i hvert fald kun fået en meget begrænset besparelse, så vidt jeg erindrer.

Der er altså ikke noget nyt. Der er tale om, at dette er det eneste område, som ikke totalt set begrænses, på trods af at der er rammebesparelser. Sagen er nemlig, at der tilføres forskningssektoren noget i den anden ende i form af rekruttering, de 25 nye professorater samt apparaturbevillinger osv. Disse tre ting opvejer altså alt i alt besparelserne, ja, udgør tilmed lidt mere end besparelserne, og det fører mig til en betragtning, som jeg tror jeg hellere må indlede med.

Det ville jo være lettere for mig som undervisningsminister at lade alting blive, som det er. Det ville være meget realistabelt, for pengene er der, og hvorfor ikke spare al den ulejlighed? Jeg kan se, hr. Tinning klapper. Vi har fået et nyt reaktionært parti her i folketinget, som mener, at alt skal blive, som det er!

Hvis jeg valgte den løsning, måtte vi samtidig sige nej til at uddanne de tusinder af dataloger, som kunne få beskæftigelse, hvis vi gad skaffe penge til at uddanne dem. Vi måtte sige nej til omstillingerne bort fra arbejdsløshedsfag over til beskæftigelsesfag. Den dynamik, som vi alle kan se er nødvendig, forudsætter jo, at der på én gang sker begrænsninger og samtidig sker tilførsler. Hvordan skulle man ellers gøre det? Forskningspolitikken her i landet vil føre til stagnation og ødelæggelse, hvis ikke det er muligt at begrænse og tilføre dynamiske elementer på én og samme tid, og det er også mit svar på den tidligere ministers spørgsmål. Men i øvrigt vil jeg slet ikke bebrejde den tidligere minister, at hun stiller spørgsmålene, for de er yderst relevante, og jeg tror, mange stiller sig disse spørgsmål.

[Undervisningsministeren]

Hr. Riishøj mente, der var overraskende og konkrete oplysninger i mit svar. Det vil jeg bestride. Der var intet overraskende, og heller ikke noget konkret, der var nyt. Til gengæld synes jeg, hr. Riishøj havde en række korrekte betragtninger. Han sagde f.eks., at der netop i en tid med økonomisk krise er brug for at anvende forsknings- og undervisningsmidlerne bedre. Selvfølgelig mente han, vi skulle have flere penge, for det mener SF på alle punkter, men hans grundlæggende betragtning kan jeg tilslutte mig.

Det gælder også hans betragtning om, at der er grænser for, hvor hurtigt man kan stampede nye forskningsinstitutter op af jorden. Jeg er helt enig i dette med, at man ikke kan udvide og indskrænke forskning som en harmonika fra år til år. Det er en meget vigtig betragtning, og det lover jeg at lægge mig på sinde i forbindelse med de forandringer, der sker.

Jeg vil lige gøre opmærksom på, at budgetmodellen netop har til formål at skåne forskningen, når undervisningen skal udvides eller indskrænkes. Hvis vi ikke havde budgetmodellen, risikerede vi, at forskningen blev et bevidstløst vedhæng til undervisningsbevillingerne, som naturligvis måtte udvides og indskrænkes i takt med behovet. Budgetmodellen muliggør, at vi tager særligt hensyn til forskningen, netop det hensyn, hr. Riishøj nævner, altså at vi i opbygningsfasen er forsigtige med ikke at opbygge for hurtigt, og at vi i nedbygningsfasen er forsigtige med ikke at indskrænke for hurtigt. Så meget om det.

Fru Helle Degn har jeg haft et par korte bemærkninger til, og jeg tror næsten ikke, jeg kan sige mere. Hun ville have konkrete svar på, hvad det er, der skal nedlægges. Svaret er indtil nu, at det er det samme, som den tidligere regering har lagt op til, men jeg indrømmer, at disse omstillinger kan føre til, at der er nogle ting, der skal nedlægges, og jeg har i mit svar lagt op til, at det vil jeg nøje samarbejde med de rådgivende organer om. Jeg vil da gerne tilslutte mig fru Helle Degns ønske om, at der snart bliver klarhed over, hvad der skal ske på disse felter. Jeg kan for så vidt dele fru Helle Degns utålmodighed.

Fru Helle Degn opfordrede til en konstruktiv dialog om forskerrekutteringsplanen. Jeg kan oplyse, at jeg har haft indtil flere møder med Akademikernes Centralorganisation, og jeg troede faktisk, at det i sid-

ste øjeblik ville gå i hak. Ministeriet har jo givet en indrømmelse, er gået ned fra de 5 år til 4 år, på trods af at jeg ikke er sikker på, at det er så meget til gavn for forskningen, som det er til gavn for forskerne, så jeg synes, vi har været imødekommende. Men jeg vil gerne tilslutte mig ønsket om en konstruktiv dialog, og jeg vil gerne her love Akademikernes Centralorganisation, at jeg på trods af fortidens skuffelser agter at fortsætte denne dialog.

Jeg forstår, at det selvbestaltede udvalg, jeg skulle have nedsat, er dette informatikudvalg, og det vil jeg gerne blankt vedstå er nedsat i min ministertid. Jeg mener ikke, jeg har nedsat så mange udvalg, som min forgænger har gjort, men jeg indrømmer, at dette er et udvalg, jeg har nedsat, og det gør jeg med meget god samvittighed. Jeg mener, at ministeriet har brug for virkelig sagkyndig rådgivning netop af den grund, hr. Riishøj nævnte, nemlig at man i opbygningsfasen skal være meget forsigtig med, hvad man gør. Jeg tror heller ikke, at fru Helle Degn vil benægte kvalifikationerne hos det informatikudvalg, der er nedsat.

Når fru Helle Degn siger, at jeg er forhippet på partipolitiske konfrontationer, så må jeg melde hus forbi, men jeg vil da gerne føje til, at hvis jeg kan gøre noget for at orientere fru Helle Degn bedre, så vil jeg bestræbe mig på det. Hvis der er emner, vi for fremtiden bør holde møde om, som man ikke plejer at holde møde om, så lytter jeg gerne til forslag herom. For en minister er det altid behageligt at få så mange ting som muligt godkendt på forhånd i folketinget. Problemet er bare, at derved kommer partiernes repræsentanter let til at blive gidsler, og derfor har der somme tider været et ønske hos især oppositionspartier om ikke at blive inddraget for meget. Jeg mener, at jeg i ét og alt har levet op til de helt faste traditioner på dette felt – jeg er jo efterhånden ret gammel i gårde på uddannelsesområdet her i tinget – men hvis der er faste traditioner, som bør ændres, så lad os gøre det, lad os tage en fornuftig snak om det.

Fru Eva Møller spurgte, hvordan det går med budgetudviklingsarbejdet. Jeg kan oplyse, at i efteråret 1982 afgav rektorkollegiet en redegørelse om budgetudviklingsarbejdet, som dels kritiserede anvendelsen af budgetmodellen, dels stillede forslag om et forde-

[Undervisningsministeren]

lingssystem byggede på kvalitative planlægnings- og budgetoplæg fra institutionerne og på centralfaglig rådgivning. Denne redegørelse, som blev overleveret ved et møde i ministeriet, hvori jeg og rektorerne deltog, blev imidlertid kritiseret en del ved institutionerne, og beslutning om iværksættelse af nyt arbejde på dette grundlag blev derfor udsendt efter aftale mellem rektorkollegiet og direktoratet for de videregående uddannelser, men det er selvfølgelig meningen, at arbejdet skal videreføres inden for den nærmeste fremtid.

Fru Lone Dybkjær holdt en relevant tale. Hun stillede en række gode spørgsmål og var utålmodig på punkter, hvor jeg tror vi alle kunne være utålmodige, men jeg tror, at fru Lone Dybkjær lige så godt som jeg ved, hvor tungt dette maskineri arbejder. Vi har institutioner, der er vant til selvstyre, og hvis selvstyre vi bør respektere så vidt muligt. Samtidig har vi utålmodige politikere, der spørger, hvornår der sker noget, og andre politikere, der siger, at man ikke må gøre noget som helst, som nogen som helst klager over, og det anbringer os i denne vanskelige situation.

Fru Lone Dybkjær nævnte, at det måske var en idé at inddrage politikerne i nogle af disse ting, f.eks. gennem samråd i forskningsudvalget. Det synes jeg da ville være en strålende idé. Jeg har været formand for det udvalg i mange år, og det er jeg absolut villig til.

Fru Lone Dybkjær nævnte, at der var jo et problem ved disse Hum- og Nat-udvalg, som hun kaldte Draculaudvalg, fordi, som hun siger: hvem er egentlig draget ind i prioriteringen imellem områderne? Hvad hjælper det, at vi har et udvalg på Hum og et udvalg på Nat, hvem prioriterer mellem områderne? Svaret er, at universiteterne og de højere læreanstalter traditionelt har et udstrakt selvstyre, og at det allerbedste ville være, at man på institutionerne selv tog hensyn til, at der på visse felter bliver arbejdsløshed, på andre felter gode beskæftigelsesmuligheder, på visse felter er der tynde institutter, på andre felter er der virkelig gode institutter med muligheder i. Det allerbedste ville være, om vi kunne fortsætte den stolte tradition, at universiteterne selv løser disse problemer. Men det, jeg antydede i mit svar, var, at det er, som om institutionerne er for længe om at gøre det,

og det rejser så kravet til ministeren og til folketinget om, at man sætter skub på.

Så egentlig må jeg sige, at fru Lone Dybkjær ikke rigtig respekterer institutionernes selvstyre, men det er måske, fordi hun på forhånd går ud fra, at de ikke selv kan løse disse opgaver, og derfor spørger: hvem skal så gøre det? Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at når fru Lone Dybkjær laver noget i folketingets forskningsudvalg, kan udvalget, står der faktisk i folketingets forretningsorden, afgive kommentarer til forskningsrådenes og planlægningsrådets beretninger. Der var der principielt en mulighed for, at forskningsudvalget kunne komme med udtalelser. Jeg forstår godt, at man ikke har gjort det, det forstod jeg udmærket, så længe jeg selv var formand for udvalget, for det bliver en svær sag, men mulighederne er der. Jeg vil bare gøre fru Lone Dybkjær opmærksom på, at så er vi altså inde på den centralisme, som mange ordførere har været nervøse for, og som jeg også er nervøs for.

Så spørger fru Lone Dybkjær: når vi beder institutionerne om selv at omstille sig, hvad er det så vi beder dem omstille sig efter? Svaret er vel, som jeg allerede har nævnt, at det drejer sig om at omstille fra arbejdsløshedsfag til beskæftigelsesfag. Institutionerne er også uddannelsessteder. Og det gælder om at omstille sig fra tynde forskningssteder til stærke forskningssteder. Det gælder om hele tiden at omstille sig, så man får mest muligt ud af forskningsbevillingerne. Det må være de 2 vigtigste opgaver, og de har faktisk påhvilet institutionerne altid, og det er kun i det omfang, de ikke selv løser dem i tilstrækkelig grad, vi fra politisk hold må hjælpe til.

Fru Lone Dybkjær siger, hvad hun tilsyneladende kan have noget ret i, at budgetmodellen øjensynlig ikke virker særlig godt på Niels Bohr-institutet. Vel, den sag bliver der jo forhandlet om mellem universitetet og direktoratet for de videregående uddannelser. Vi er åbne over for forslag fra universitetet, men mig bekendt har universitetet selv været betænkeligt ved at give særstatus til visse områder. Hvis den betænkelighed ikke skulle være en realitet, så lad os tale om det. Jeg gør opmærksom på, at den samlede besparelse fra 1983 til 1984, som annonceret i finansloven, er 20,4 mill. kr. ud af et budget på næsten 1 mia kr., så det skulle være muligt,

[Undervisningsministeren]

og man skal huske, at denne besparelse opvejes af tilvækst flere steder.

Fru Lone Dybkjær sagde, at Københavns universitet jo var kommet med rapporter, som vi i ministeriet havde forkastet. Det vil jeg da gerne drøfte nærmere. Det er rigtigt nok, at der f.eks. fra datalogisk institut er kommet en meget kostbar rapport, og den har vi i hvert fald sat stærke spørgsmålstejn ved. Vi mener, at vi bør stille lidt større krav til, hvad vi får ud af pengene, end dem, man har stillet i den rapport. Og der har også været andre oplæg fra universiteterne, som måske ikke endnu er blevet fordøjede og godkendt i direktoratet. Jeg mener ikke, at det er korrekt at sige, at Københavns universitet er blevet forhindret i at foretage omstillinger. Det mener jeg er forkert.

Fru Lone Dybkjær var ked af min beskrivelse af situationen omkring forskerrekutteringsforhandlingerne. Jeg skal gerne mildne mine ord, hvis det kan hjælpe nogen. Når jeg sagde det, som jeg sagde det, var det af sorg og fortvivlelse, og det skulle forstås som en indtrængende anmodning om, at vi nu får det sat i gang. Jeg vil bede fru Lone Dybkjær om at forstå, at når Akademikernes Centralorganisation har forlangt, at nogle af disse penge i stedet bruges til overtallige stillinger, eller hvad man nu kalder det, og når Akademikernes Centralorganisation i denne situation synes, at da vi ikke kan blive enige, så kunne vi midlertidigt bruge pengene til overtallige stillinger, så er det det samme som at kræve, at vi midlertidigt skal kapitulere, og så kan vi bagefter se, om vi kan blive enige. Det må fru Lone Dybkjær ikke forlange at jeg her fra talerstolen skal acceptere, så der er altså med andre ord en forhandlingssituation, hvor det er min sure pligt som minister at stå fast på de saglige synspunkter, som jeg synes ministeriet har.

Riishøj (SF):

Jeg vil først udtrykke min glæde over, at vi i dag har fået en, må man sige, mere principiel debat, end vi ofte har haft, når vi snakker om de såkaldte højere uddannelser. I hvert fald er tonefaldet noget anderledes, end da vi havde debatten om Roskilde universitetscenter for ikke så lang tid siden. Vi mangler også her i folketinget afgjort nogle principielle debatter om forskningspolitik-

ken. Det er ikke en dansk tradition, men den er stærkt tiltrængt i betragtning af forskningens betydning for samfundet. Derfor håber jeg meget, at denne debat vil blive fulgt op ude i befolkningen, men i høj grad også gennem en langt mere aktiv anvendelse af folketinget til en debat om uddannelsernes fremtid.

Der har i debatten her, men i høj grad også uden for folketinget været talt meget om ministerens stil, og det er ikke nogen hemmelighed, at den er noget anderledes end visse tidligere undervisningsministres. I ungdomsoprørets tid havde man jo en vis minister, som blev meget skældt ud, og som fik mange tilnavne. Jeg ved ikke, om den nuværende minister har fået det, men i hvert fald har man indtrykket af, at ministerens ideer og tanker og stil ligesom lægger op til nogle konfrontationer, som er unødvendige, og som vel nok er noget af en efterligning af det, vi har været vidne til tidligere.

Det, der er forskellen mellem i dag og det, vi har oplevet i 1960'erne, er, at dengang var der fuld beskæftigelse, der var stillingsmuligheder. I dag er vi i en situation, hvor der er arbejdsløshed, og hvor en minister hen over hovedet på de ansatte og sine medarbejdere foretager afskedigelser af mennesker. Der bliver mennesker arbejdsløse i dag. Det var ikke tilfældet tidligere. Vi håber meget, at denne bedrevidende stil, at man handler hen over hovedet på dem, man skal styre, bliver ændret. Man kan have sine tvivl om det. Vi forstår udmærket den protest, der har været fra universiteter og højere læreanstalter mod den måde, ministeren har behandlet dem på.

Ellers har debatten i høj grad drejet sig om ressourceanvendelse. Et problem er omfanget af ressourcer, hvor meget vi skal anvende på forskning. Her har undervisningsministeren i samarbejde med finansministeren foretaget nogle indskrænkninger. De bagatelliseres, men de har rent faktisk som konsekvens, at der sker nogle omrokninger på de forskellige institutioner og universiteter, og de har rent faktisk omfattende afskedigelser til følge, og de har også til følge, at der sker nogle kraftige ændringer i stillingsstrukturen på universiteterne, som det er folketingets opgave at følge meget nøje.

Her har budgetmodellen været stærkt inde i billedet, og flere ordførere har været inde på den. Vi hilser med tilfredshed, at man

[Riishøj]

nøje følger denne budgetmodel. Jeg kan forstå, at visse af de borgerlige partier er opmærksomme på visse af skævhederne i budgetmodellen, og jeg lagde mærke til, at den radikale ordfører, fru Lone Dybkjær, rettede en ret åben kritik mod budgetmodellen. Jeg vil foreslå, at vi nu, hvor tiden er så fremskredet, og hvor universiteterne faktisk står over for fyringer, meget nøje gennemgår budgetmodellens virkninger, sådan at vi i hvert fald undgår nogle af dens skadevirkninger, for skadevirkningerne står rent faktisk for døren.

Der er også blevet talt om stillingsstrukturen på universiteterne. Jeg hilser også med tilfredshed fru Lone Dybkjærs klart markerede skepsis over for den tendens, der ganske klart er, til at gå over til langt flere midlertidige stillinger, som er usikre i den forstand, at man, dersom man opfylder de kriterier, som opstilles, slet ikke har garanti for en fast stilling, og desuden lider de faglige miljøer på universiteterne meget stor skade, hvis det griber om sig. Jeg håber også, at vi her i folketinget kan få en videre debat, bl.a. i forskningsudvalget, om det rimelige i i så høj grad at overgå til løse, dårligt betalte stillinger på universitetet, som vi er vidne til. De faste stillinger er faktisk totalt blokerede, og vi får en lang række rekrutteringsstillinger, som er særdeles usikre og på de givne vilkår ikke særlig attraktive. På de 2 punkter tror jeg der er chance for i hvert fald at få en debat igen og få, skal vi sige kontrol med, hvad ministeren foretager sig på området. Jeg er bange for, at der sker noget ganske alvorligt, hvis vi ikke følger ministeren meget nøje på det område.

Der er også blevet talt om grundforskning og kontraktforskning. I selve forespørgslen efterlyser vi jo ministerens holdning til grundforskning. Meget af debatten har netop drejet sig om kontraktforskning, og jeg frygter, at der er en ganske alvorlig misinformati on og en ganske alvorlig grad af dårlig forståelse for netop grundforskningens betydning. Jeg håber også, at vi i både undervisningsudvalget og i særdeleshed i forskningsudvalget – det er her, jeg ser ligesom forskningsudvalgets chance – får nogle debatter og en langt mere lødig oplysning om netop grundforskningens vilkår. Jeg ser i ministerens udtalelser en tendens til, at man kaster sig over de meget modebetonede områder,

som måske på kort sigt giver gevinst, men som overdimensioneres, og hvor man risikerer nogle fejlallokeringer og nogle fejlinvesteringer, som på længere sigt kan være til ubodelig skade.

Jeg håber derfor, at vi får en uddybning af ministeren, meget gerne i dag, af, hvordan ministeren opfatter grundforskningens vilkår og grundforskningens muligheder og chancer. Jeg ser i ministerens udtalelser i hvert fald en reduktion af grundforskningens chancer i fremtiden.

Der er også blevet rejst spørgsmålet om institutionernes og de styrende organers befojelser, og dér håber jeg også, at vi får en uddybende kommentar. Jeg ser stadig væk i ministerens udtalelser et ønske om at centralisere og bestemme. Ministeren bruger meget tit nogle kraftige udtryk – institutter med den tynde forskning og institutter med den stærke forskning – og man ser i de udtalelser denne skolemesteragtige facon, hvor ministeren ganske klart bestemmer og har en ganske nøje definition af de begreber. Jeg vil gerne have, at ministeren ud over det med grundforskningens betydning uddyber, hvad han egentlig opfatter som tynd og stærk forskning. Som jeg nævnte før, kan man have en mistanke om, at den stærke forskning er de såkaldte modebetonede områder. Vi har intet imod, at man opprioriterer teknologi eller EDB eller biokemi, det er særdeles vigtige områder, men man kan med god ret frygte, at ministeren er underlagt nogle sort-hvid betragtninger og nogle overvejelser om fremtiden, der kan føre til nogle utrolige fejlallokeringer og fejlinvesteringer. Jeg vil altså gerne have uddybet, hvad der ligger i det med den tynde og den stærke forskning.

Man har også nævnt sammenhængen mellem den økonomiske politik og forskningen. Det har betydning for det område, der hedder omfanget af ressourcer, og det er et politisk spørgsmål, hvor store ressourcer man har råd til i et samfund at anvende på forskningen. Vi er generelt nok uenige om omfanget af forskningen. Vi kan ikke være uenige om, at det er en god investering at bruge store forskningsressourcer i et moderne industrisamfund, som er kriseram, men der er en sammenhæng mellem den økonomiske politik og forskningens anvendelse. Hvis man har den opfattelse, at de økonomiske problemer skal løses ved at reducere den offentlige

[Riishøj]

sektor, og ikke vil gå ind på diskussionen om arbejdstidens længde, hvis man har den opfattelse, at udgifter til undervisning og forskning egentlig ikke er investeringer i fremtiden, men kun er udgifter, sådan som man kan se det i spareprogrammerne, så er det klart, at man når til andre resultater, end hvis man har den opfattelse, at forskning og undervisningsmidler faktisk er nødvendige og netop er nødvendige i en tid, hvor samfundet befinder sig i krise. Der er en sammenhæng mellem den økonomiske politik og synet på forskningsmidler og forskningsmidlers anvendelse.

Jeg håber i særdeleshed, at de radikale vil følge dette op. Jeg fornemmede i hvert fald på stillingsområdet og med hensyn til nogle generelle betragtninger om specielt budgetmodellen nogle chancer for, at vi kan nå frem til noget bedre inden for universitetsområdet, specielt med hensyn til stillinger og med hensyn til budgetteringen. Vi ved, at ministeren har store planer på området. Jeg frygter, at de planer fører til en udhuling af stillingsstrukturen og overgang til langt mere modebetonet og kontraktmæssig forskning og undervisning i et omfang, som simpelt hen fører til spild af ressourcer og til farlige foredringer. Derfor håber jeg, at denne debat i hvert fald har ført til, at vi følger denne sag nøjere i folketinget.

Helle Degn (S):

Jeg tror ikke, at det tjener undervisningsministeren til ære at gøre forsøg på at bortforklare, at der reelt er tale om nedskæringer. Jeg tror ikke, det virker troværdigt, når undervisningsministeren forsøger at vaske sort til hvidt. De tal, jeg nævnte, har vi fået oplysning om som medlemmer af folketingets uddannelsesudvalg, vi har fået dem som medlemmer af folketingets finansudvalg, og det tjener ikke noget fornuftigt formål at forsøge sig udi talgymnastikken og betjene sig af nogle andre tal for at omgå den væsentlige, konkrete historie, nemlig at der er tale om reelle nedskæringer.

Jeg vil nævne endnu et eksempel, vi har fået. Planlægningsrådet for forskningen har oplyst os om, at de foreløbige rammer f.eks. for Københavns universitets videnskabelige årsværker indskrænkes med 15 pct. på humaniora, 10 pct. på naturvidenskaberne og 8

pct. på medicin i den kommende 6 års periode. Dertil kommer de stillinger, der skal skaffes som et resultat af rekrutteringen af forskere. Men alt det kan vi jo blive ved med at diskutere.

Jeg vil selvfølgelig takke ministeren for den imødekommenhed, han udviser med hensyn til at informere mig yderligere. Det synes jeg imidlertid er lidt uinteressant. Det, jeg bad om, det, jeg efterlyste, var en invitation, om ministeren ville synes, det var fornuftigt at igangsætte egentlige politiske realitetsforhandlinger. Det ser det ikke ud til. Der er desværre heller ikke nogen muligheder, som jeg synes der er lukket op for her i dag.

Jeg vil gerne forsøge endnu en gang, og derfor vil jeg spørge ministeren, om han dog ikke er enig med mig i, at vi med hensyn til de videregående uddannelser nu er nået til den situation, at det ikke alene er rammebesparelser, vi skal i gang med, men at der forudsættes reelle politiske prioriteringer. Jeg er ganske enig med fru Lone Dybkjær, når hun efterlyser muligheder for, at vi kan komme i gang med den proces, og beder altså om og opfordrer undervisningsministeren til politiske realitetsforhandlinger, ikke bare en efterfølgende information.

Med hensyn til forskerrekruiteringsplanen vil jeg mene, at ministerens udspil ikke rigtig er kendt for folketingets uddannelsesudvalg, og hans nærmere tanker i forbindelse med denne rekrutteringsplan mener jeg det var ganske nyttigt om folketingets uddannelsesudvalg blev nøjere orienteret om, og jeg håber, at ministeren vil medvirke til en sådan dialog med udvalget.

Jeg håber ikke, at det, hvis de førte forhandlinger med Magisterforeningen ikke rigtig fører til noget, ender på samme måde som med gymnasielærerne, at man bare, efter at forhandlingerne lynhurtigt er brudt sammen, udsender et dekret. Det mener jeg ikke tjener noget fornuftigt formål, i hvert fald ikke på den måde, at man kunne sikre politisk kontinuitet. Jeg har den opfattelse, at både venstre og socialdemokratiet i mange år har været enige om, at det var meget, meget værdifuldt, at vi sikrede kontinuitet på undervisningsministerens område. Men det forholder sig åbenbart noget anderledes, når ministeren selv er kommet i stolen, og det beklager jeg meget.

Alice Faber (SF):

Jeg vil, til trods for at andre også har gjort det, ikke undlade at kommentere ministerens bemærkning om, at hvis ACerne ikke makker ret, så kommer der ikke nogen penge til rekrutteringsplanen.

Jeg synes, det er en underlig sammenblanding af interesser, og selv om ministeren siger, at det er i sorg og fortvivlelse over, at de ikke vil makke ret, så synes jeg nok, at bemærkningen fremsat på den måde virker som en trussel. Jeg synes, det er meget uheldigt, fordi det fremstår som en kritik af ACernes måde at agere på i en forhandlingsituation, hvor de reelt kæmper for deres medlemmers rettigheder. Der sker jo noget på universiteterne, hvor en stor del skal fyres, og så er der ikke noget at sige til, at de spiller højt spil. Det er, som om ministeren blander nedskæringerne og de uheldige forhold på de højere læreanstalter sammen med en regulær arbejdskamp. Det samme sker omkring styrelsesloven. Styrelsesloven får også skyld for, at der er så store problemer omkring grundforskningen, til trods for at en meget stor del af lederne på universiteterne siger, at det egentlig går meget godt med styrelsesloven.

Hvis det er at være et reaktionært parti, at man godt vil være med til at styrke forskningen, så lad os være et reaktionært parti. Vi finder altså, at forskningen er et så vigtigt område, at den ikke kan tåle nedskæringer, selv om det er nedskæringstider.

Fru Eva Møller var inde på, at budgetmodellen nok skulle revideres, efterhånden som man kommer længere ind i det. Dette er ved gud indviklet, det skal jeg ikke lægge skjul på. Rekrutteringsmodellen, budgetteringsmodellen osv. er fantastisk svære at finde ud af, og det er derfor, det er så svært at finde ud af, hvor mange besparelser og hvor meget nedskæring der sker på hele dette område. Mit indtryk er også, at vi bliver nødt til at revidere modellen. F.eks. synes jeg ikke, det er rimeligt, at ingeniører, som er med til at ordne de forskellige apparater på institutionerne, går med i studenter/lærer-ratioen, når de overhovedet ikke har undervisning. På den måde er man med til at undergrave forskningen.

Jeg synes, vi skal prøve at se på det. Nu skal vi have drøftet det i forskningsudvalget på torsdag, hvor direktoratet og planlæg-

ningsrådet og rektorerne og AC og de studerende kommer. Der kan vi nok få en mere afslappet drøftelse af det og måske finde ud af nogle af disse ting, som en stor del af os faktisk ikke kan finde ud af. Det synes jeg ikke det er flovt at indrømme, for dette er lavet af nogle smarte EDB-maskiner, som det er meget svært for travle folketingsmedlemmer at sætte sig ind i. Efter at vi har haft den debat i forskningsrådet, synes jeg, det var rimeligt, at vi fik en drøftelse med ministeren, hvor vi kiggede på det politiske indhold. Det vil jeg meget gerne være med til at fremme.

Lone Dybkjær (RV):

Undervisningsministeren havde nogle bemærkninger til mit indlæg, som jeg godt vil kommentere. Undervisningsministeren sagde, at han syntes, det var bedst, hvis man selv klarede tingene på universiteterne. Det var i og for sig ikke det, jeg var inde på. Det, jeg sagde, er, at når man prioriterer, er der forskellige prioriteringsniveauer. Det ene er de forskellige uddannelsesområder over for hinanden, det videregående over for de kortere, folkeskolen, og hvad ved jeg. Det andet er prioriteringen mellem de enkelte institutioner. Det tredje er prioriteringen de forskellige fakulteter imellem. Det fjerde er prioriteringen inden for de enkelte fakulteter. Jeg mener, der er behov for, at vi tager en diskussion om dette. Nu skal jeg lade være med at stille folkeskolen op over for universiteterne, men jeg mener, det er nødvendigt, at vi tager en diskussion om prioriteringen inden for de enkelte hovedområder, altså de højere og videregående uddannelser. Jeg ved godt, der har været nogen diskussion om det, men det var det, jeg mente. Når der ikke er mere præcise retningslinjer, så er det altså ikke så nemt for disse udvalg at gå ind og foretage en fornuftig prioritering i samarbejde med universiteterne, som ikke kender den overordnede målsætning, fordi vi ikke har præciseret den tilstrækkeligt.

Undervisningsministeren siger, at jeg ikke respekterer institutionernes selvstyre, eller at der er en fare for, at man ikke kommer til at respektere institutionernes selvstyre. Det synes jeg udmærket man kan, samtidig med at man prøver på at lægge nogle overordnede retningslinjer, for institutionerne er jo ikke

[Lone Dybkjær]

øde øer, de er en part af samfundet, og dermed er de mennesker, der er på institutionerne, selvfølgelig også påvirket af den samfundsdebat, der er. Men jeg synes, det er udmærket, hvis vi kan tage en nærmere diskussion i forskningsudvalget. Så kan man måske få forskningsudvalget brugt på en ny måde. Det er ingen skade til. Det var vist også det, der lå i ministerens bemærkninger.

Jeg erkender klart den fare, der er i, at politikerne går ind i dette. Vi kan alle sammen i dag sige bioteknik og informationsteknik. Det kan undervisningsministeren, og det kan vi andre også. Men kunsten er at sige: hvad er der efter det? Kunsten havde f.eks. været i begyndelsen af 1960'erne at forudse energikrisen i 1970'erne og sige: fuld fart på vedvarende energi i 1960'erne – og så at få det gennemført. Det er nok også et spring. Jeg er godt klar over, at der kan være fare ved, at politikerne går ind, men måske kan politikerne så gå ind på en sådan måde, at det animerer forskerne til at tænke i lidt andre baner og prøve at få så mange oplysninger, at de konstruktivt kan støtte det, som enhver, der beskæftiger sig bare lidt med feltet, kan indse, at det er nødvendigt at vi støtter.

Det har også lidt at gøre med omstillingen fra arbejdsledighedsfag til beskæftigelsesfag. Det er ikke så nemt at sige, hvad der er arbejdsledighedsfag og beskæftigelsesfag i det længere perspektiv. Vi har nok en vis idé om det, men vi ved også, at alle de forsøg, der har været gjort tidligere, har været fejlslagne. Jeg tror, vi begge blev færdige nogenlunde på samme tid med studentereksamen og fik at vide, at det mest håbløse, man kunne gøre der i 1958–60, var at uddanne sig til gymnasielærer eller sådan noget. Det var faktisk ikke nogen særlig reel information. Jeg synes altså, man skal se nuanceret på disse ting, og fremfor alt skal man nok se så nuanceret på det, at man skal spørge, om man så kan omstille folk. Jeg synes, det har været positivt ved de projekter, der har været, at det viser sig, at selv om man er sluset ind i en uddannelse, så er det faktisk muligt at finde beskæftigelse inden for andre felter. Måske skulle vi satse endnu mere på det. Der er også nogle andre problemer, der ville blive løst i den sammenhæng.

Ministeren siger, at jeg er inde på centralisme. Nej, men jeg mener bare, at vi ikke

kan fralægge os ansvaret for det særlige problem, der er med de forskningstunge institutioner. Alle har i dag nævnt Niels Bohr Institutet. Vi kan heller ikke fralægge os et ansvar for, at der er bredde i institutionerne, eller se bort fra de særlige krav, det stiller. Vi må sige til os selv: vil vi have det, eller vil vi ikke have det? Vil vi sikre f.eks. i dette tilfælde Københavns universitet nogle bevillinger, eller vil vi ikke? Sådan som vi planlægger i øjeblikket, er vi sikre på, at de ikke får, og vi er sikre på, at de bliver ramt hårdt. Det er det ansvar, vi har. Det synes jeg ikke har noget med centralisme at gøre. Det ansvar er vi nødt til at påtage os. Om det så skal være ved, at man får særstatus eller hvad, det kan vi jo nok finde frem til.

Jeg sagde ikke, at ministeriet havde forkastet rapporterne. Man kunne næsten sige: havde de bare gjort det. Nej, de har ikke forhandlet om rapporterne, det er næsten det værste af det. De eksempler, jeg tænkte på, var såmænd de rapporter, der var kommet fra det humanistiske fakultet, som simpelt hen ikke har været diskuteret i ministeriet. Jeg mener derfor, det er lidt flot, når ministeren siger, at Københavns universitet først meget sent er kommet i gang med alt det her, og det kunne de godt have gjort noget for. De har gjort det, men ministeriet har også svigtet.

Til sidst en bemærkning om forskerrekruiteringen. Jeg må simpelt hen sige, at jeg er ikke enig med ministeren i den måde at lave de stillinger på. Jeg finder ikke, det er rigtigt at køre med midlertidige stillinger på den facon. Jeg mener, vi skal lave nogle midlertidige normeringer og faste stillinger, og jeg har prøvet at argumentere for det. Der er jeg altså nok mere enig med AC end med ministeren. Det er da meget muligt, at ministeren vil stå fast, men med basis i hvad vil ministeren stå fast? Der må vel også være lidt parlamentarisme i denne sammenhæng. Jeg synes, det er en forkert løsning, ministeren har fundet på her, og jeg vil godt bede ministeren endnu en gang – helt stilfærdigt, uden at være i konfrontation eller noget – overveje, om nu også de midlertidige stillinger er det eneste rigtige. Jeg mener, at der er en række negative konsekvenser af de midlertidige stillinger, som ministeren ikke har inde i overvejelserne. Jeg har prøvet at sige, at det fører altså ikke til den rigtige form for mobilitet.

[Lone Dybkjær]

Hvis ministeren ønsker mobilitet – det gør jeg også – så er det helt andre ordninger, der skal sættes i værk, før man får den fornødne mobilitet.

Tinning (VS):

Psykologi har aldrig været undervisningsministerens stærke side, som man ved, så jeg vil godt gøre opmærksom på, at sådan noget som sorg og fortvivlelse har det tit med at slå om i desperation og aggression. Det kan man se på mange andre områder, og det kan man også se, når undervisningsministeren skal fortælle noget om denne rekrutteringsplan. For selvfølgelig må det være et udtryk for aggression og for desperation, når undervisningsministeren siger: I har to muligheder, kære venner, I gør, som jeg vil have det, eller også er der bare lukket. Derfor synes jeg, det var godt, at undervisningsministeren sagde, at det var egentlig slet ikke det, der var meningen; hele meningen havde blot været at udtrykke ministerens dybtføjte sorg og intense fortvivlelse.

Undervisningsministeren forholdt sig slet ikke til min bemærkning om forskerrekruiteringsplanen i sit svar, men stoppede ved de mange relevante spørgsmål fra den radikale ordfører. Jeg er helt enig i, at de spørgsmål var relevante, men jeg vil da godt høre, om undervisningsministeren vil bekræfte nogle få ting vedrørende denne forskerrekruiteringsplan.

Det første skal være, at hvis den bliver realiseret, som den ligger, er det så rigtigt, at omkring år 2000 vil 40 pct. af det videnskabelige personale ved de højere læreanstalter være løst ansat? Det andet skal være: er det rigtigt, at hvis planen bliver realiseret, som den ligger, så vil 40 pct. af dem, der er med i starten af forløbet, ikke nå frem til at blive ansat inden for de højere læreanstalter?

Det tredje skal være: af de 1.100 stillinger, 100 om året, forskerrekruiteringsplanen omfatter, ved vi, at de 135 kommer til uden for de rammer, som i forvejen ligger; vi ved, at de 330 hænger ene og alene på et løfte fra finansministeren, som skal indfries i 1987, og vi ved, at de sidste 645 er nogle, som skal tages inden for de allerede eksisterende rammer. Det er selvfølgelig mange tal, og jeg forstår godt – også ud fra et almindeligt pædagogisk hensyn – at undervisningsministe-

ren startede med at sige, at det nok var dumt at snakke om for mange tal i dag. Men hvis vi holder os til nogle få, er det vigtigt, synes jeg, om vi kan få at vide, om det kun er lige godt og vel 10 pct. af de stillinger, forskerrekruiteringsplanen omfatter, som vi i dag ved vil komme til ud over de allerede eksisterende rammer. Hvis alle disse oplysninger er rigtige, så synes jeg, at man lidt nemmere forstår, at AC ikke uden videre har sagt tusind tak til undervisningsministeren.

Jeg skal for god ordens skyld gøre opmærksom på, at der ikke er kommet endnu et reaktionært parti, som mener, at alting skal forblive, som det er. VS har det stadig væk sådan, at vi mener – det var den formulering, undervisningsministeren brugte – at ministeren passende kunne spare sig ulejligheden. Hvis ministeren sparede sig ulejligheden, ville der ikke ske det, at tingene fortsatte uforstyrret, eller at tingene gik i stå. Der ville tværtimod ske det, at tingene udviklede sig i en anden retning. Vi skulle såmænd nok få nogle flere datalogistuderende og nogle flere datalogikandidater, for når der er et så stort og ekspanderende område, som i hvert fald undervisningsministeren hævder, så skulle der nok komme nogen. Det er ikke sikkert, at der ville komme flere arbejdsløse inden for socialområdet. Det er ikke sikkert, at der ville komme flere arbejdsløse inden for sundhedsområdet. Det er ikke sikkert, at den humanistiske basisuddannelse på RUC ville blive halveret. Det er ikke sikkert, at der skulle skæres ned på gymnasierne og klasserne overfyldes. Det er alt sammen fuldstændig korrekt, det kan man ikke vide. Det, der lå i mine bemærkninger, var bare, at på de punkter tilslutter vi os dem, der mener, at ministeren passende kunne spare sig ulejligheden.

Jeg synes, det er vigtigt at få sagen omkring forskerrekruiteringsplanen belyst ordentligt, både det dér med, hvor mange det er, der i virkeligheden skal sorteres fra, og hvem det er, der skal betale. Det kan måske få os til lidt bedre at forstå, hvorfor AC har reageret, som de har gjort, og også få os til at forstå, at denne forskerrekruiteringsplan er ikke noget, der bare ligner en hjælpende hånd. Denne forskerrekruiteringsplan er et forsøg på at udvikle endnu et nyt styringsinstrument, som undervisningsministeren kan sidde og hygge sig med. Det er klart, at den siddende undervisningsminister tror og hå-

[Tinning]

ber, at det bliver ham, der kan bruge det. Den tidligere undervisningsminister troede og håbede, at det blev hende, der kunne bruge det. Man er helt enig om hovedlinjerne, nemlig at der skal være mulighed for en langt hurtigere og langt mere effektiv såkaldt omprioritering, omstilling, på en eller anden måde i høj grad dirigeret fra centralt hold.

Sonja Mikkelsen (S):

Når man taler om de økonomiske vilkår for højere læreanstalter, skal man også se lidt på studenterne, som er et væsentligt element. Jeg har læst lidt i den redegørelse om dimensioneringen af uddannelserne, som er fremsendt til uddannelsesudvalget på almindelig del H, bilag 46. En af de ting, ministeren lægger vægt på, er kapacitetsudnyttelse, og på side 7 i redegørelsen nederst skriver ministeren:

»... vil der ske en udvidelse af den samlede tilgang ved en mere intensiv udnyttelse af den eksisterende kapacitet.«

Og det er gode ord, som klinger godt i ørerne, og der er heller ingen tvivl om, at det er i orden på en række områder, at man, uden at det belaster forskningen, godt kan tage ekstra studerende ind. Men hvad betyder det generelt? Ja, man skal jo lægge mærke til, at der ikke sker nogen øgning af ressourcerne, tværtimod. I løbet af de næste 3 år får vi 20 pct.s besparelser på de højere læreanstalter, hvis ministeren får sin vilje, og det betyder mange afskedigelser. Det er ikke kun et spørgsmål om at klare det gennem en faglig prioritering, som ministeren kalder det. Det betyder også afskedigelse af forskere, som er nødvendige for at uddanne de unge forskere, som skal til ifølge forskningsrekrutteringsplanen, og hvis de ikke er fyret, er de optaget af undervisning af de studerende, som er kommet til på grund af den øgede tilgang.

Det bliver altså sparsomt med hensyn til at få uddannet nye forskere, hvis forskningsrekrutteringsplanen gennemføres samtidig med de 20 pct.s besparelser, som ministeren lægger op til. Man skal jo ikke glemme, at den øgede undervisningsbelastning stiller større krav til lærerkræfterne og forskerne, det er jo de samme mennesker, vi snakker om. Det er disse forskere, der skal klare den grundforskning, som ministeren tilsyneladent

de tilmed forventer bliver øget. Denne forventning må nødvendigvis være til stede, ellers var der ingen mening i det, regeringen sagde i sin åbningstale ved tiltrædelsen i oktober.

Hvordan ministeren får dette regnestykke til at gå op, vil jeg gerne have svar på. Jeg tror ikke engang en fordobling af datalogiuddannelserne vil kunne skabe en beregningsmodel, som kan give svar på dette regnestykke, så det kommer til at gå op. Jeg tror, at regeringen her må have en speciel regnestok, og den vil jeg også gerne udstyres med.

Til sidst et svar til hr. Riishøj. Han stillede et spørgsmål, som jeg tvivler på at undervisningsministeren er i stand til at svare på. Det er et spørgsmål, som jeg sædvanligvis ville være lidt varsom med at komme ind på, men med henvisning til ministerens egen stil, bl.a. under forhandlingerne om RUCs humanistiske basisuddannelse,lover jeg det alligevel. Hr. Riishøj efterlyser et tilnavn til ministeren. Jeg kan oplyse, at jeg har hørt, at ministeren i folkemunde benævnes »Bertel Bims«.

(Kort bemærkning).

Riishøj (SF):

Det er nu ikke til det sidste, fru Sonja Mikkelsen nævnte, men snarere en uddybning eller et supplement til nogle af de spørgsmål, jeg rejste før, og som undervisningsministeren muligvis har noteret sig.

En af de ting, som har været fremme i debatten, er forholdet mellem direktoratet og universiteterne, og det berører sådan set styringsproblemerne, altså hvordan vi styrer universitetssektoren, hvor meget vi overlader til universiteterne selv, og hvor meget vi overlader til ministeren og direktoratet og folkettinget. Jeg vil meget gerne have, at ministeren kommenterer den debat og definerer, hvordan han egentlig opfatter ministeriets rolle kontra universiteternes rolle både med hensyn til prioriteringerne og med hensyn til besparelserne. Ministeren har meget bredt været inde på det, men hvis vi kunne få en mere detaljeret redegørelse for det, ville jeg være glad.

Det andet, som jeg tror jeg også fik med i mit indlæg før, er en mere nøjagtig definition af grundforskning, altså hvordan ministeren opfatter grundforskningen og grundforskning-

[Riishøj]

gens muligheder. Vi kan godt blive noget forvirrede, når vi på den ene side hører denne voldsomme begejstring for de nye områder, hvor man kaster sig over disse masser af nye stillinger og på den anden side hører de smukke ord om grundforskningen. Jeg efterlyser dels en definition, dels en klarlægning af, hvordan ministeren mere nøjagtigt og mere konkret opfatter grundforskningens betydning.

Jeg ser nogle muligheder i det, fru Lone Dybkjær nævnte om de forskningstunge, men meget truede institutter ved universitetet. Jeg håber, at vi kan tage det op, måske i forbindelse med næste finanslov, hvis det viser sig, at der er bestemte institutter, som kan reddes for en begrænset mængde penge. Det er spørgsmålet, om det ikke er en god idé at investere, sådan at de institutter måske kan reddes. Jeg håber, at de radikale vil overveje, om man kunne have nogle særbevillinger, så vi kan redde bestemte truede sektorer, som er truede på grund af den budgetteringsmetode, vi har.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Hr. Riishøj har haft ordet 2 gange; siden jeg havde ordet, og hver gang stillede han de samme spørgsmål. Jeg beklager, at jeg ikke kom op før hr. Riishøj, men det er helt i orden . . .

Anden næstformand (Mette Madsen):

Jeg så ikke, at undervisningsministeren havde bedt om ordet, før efter, at hr. Riishøj bad om ordet for en kort bemærkning.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Det er utvivlsomt undervisningsministerens egen skyld.

Hr. Riishøjs betragtninger om grundforskningen kan jeg fuldstændig tilslutte mig.

Jeg tror, at fru Lone Dybkjær var inde på dette med, at det jo er let nok at nævne de ting, som er oppe i tiden, og hvor alle kan se behovet. Hvis vi lader forskningen rette ind efter det, så kommer vi hele tiden til at rende efter de sidste lygtemænd. Så kommer vi til at styre efter bakspejlet, efter de ting, som alle kan se at der er fremtid i nu, og så kommer vi til at glemme de helt nye felter, som vi endnu ikke kender til – i hvert fald ikke vi, der sidder her i salen. – og som måske er

dem, som bliver ganske afgørende i slutningen af 1990'erne. Jeg er helt enig i de betragtninger, og jeg vil gerne tage ordførerne til vidner på, at jeg gjorde meget ud af det i den forskningsdebat, vi havde lige før jul, hvor jeg vistnok tog den naturvidenskabelige forskning som eksempel.

Vi skal altså ikke rende efter denne målforskning. På den anden side skal vi heller ikke glemme, at universiteterne og de højere læreanstalter også er uddannelsessteder, og når erhvervslivet skrider på datalager, for nu at blive ved det trivielle eksempel, så skal vi skaffe disse folk. Det tror jeg også vi er enige om. Det gælder om at finde balancen mellem de to synspunkter.

Jeg forstår, at socialdemokratiet har indført niveaudeling. Jeg øjner i dag 3 niveauer i partiets debat, hvor den tidligere minister repræsenterer det høje, stabile niveau, som sig hør og bør for en tidligere minister, og fru Helle Degn mere ligger på det jævne, og hvor man nu har oprettet et meget lavt niveau, hvorfra fru Sonja Mikkelsen råber sine gadedrengudtryk. Jeg synes ikke, at det fortjener yderligere kommentarer. Jeg er bedrøvet over, at fru Sonja Mikkelsen synker ned på det niveau, for den tid, fru Sonja Mikkelsen og jeg havde sammen i forskningsudvalget, inden jeg blev minister, var faktisk yderst fordragelig, og jeg mener, at jeg ved utallige lejligheder har talt meget fornuftigt med fru Sonja Mikkelsen og oven i købet været enig med hende. Men det kan være, at det ikke rigtig er tilladt, efter at jeg er blevet minister. Der skal jo være lidt krig på kniven, og den kan føres på forskellige måder. En minister må altid sørge for at være lidt venligere end de, der skælder ministeren ud, og det vil jeg også være her ved ikke at kalde fru Sonja Mikkelsen noget som helst.

Fru Alice Faber bebudede et par møder i folketingets forskningsudvalg, og jeg kunne forstå, at jeg ved et senere møde måske skulle medvirke, og det vil jeg meget gerne.

Et af de spørgsmål, fru Alice Faber stillede i første omgang, tror jeg godt jeg kan besvare. Hun spurgte, hvor stor en forøgelse af budgetterne der vil være en følge af forskerrekutteringsplanen. Svaret må være, at når planen er kørt op på fulde omdrejninger, så drejer det sig om størrelsesordenen 110 mill. kr. Hertil skal siges, at alene Københavns universitet har et budget på næsten 1 mia kr.

[Undervisningsministeren]

Deri ligger, at hr. Tinning ikke kan have ret i, at i år 2000 vil 40 pct. være løst ansatte som følge af forskerrekruiteringsplanen. Men jeg skal meget gerne søge at skaffe præcise svar på de meget detaljerede spørgsmål, der er stillet.

Fru Lone Dybkjærs andet indlæg her tror jeg at jeg kan tilslutte mig næsten ét hundrede procent. Kun har vi åbenbart et udestående omkring forskerrekruiteringsplanen, hvor jeg blot må gentage, at mit udgangspunkt altså er den tidligere regerings udgangspunkt. Det vil sige, at der må stå en tidligere regering og en nuværende regering bag. Jeg har tilladt mig at afsvække planen for at imødekomme Akademikernes Centralorganisation. Jeg håber, at jeg har parlamentarisk rygdækning for den afsvækning af planen. Jeg vil bede om, at man i den slags sager sikrer sig meget grundige informationer, for man laver om på en regerings position, for i denne slags sager er regeringspositioner som regel meget velovervejede. Der kan være andre sager, hvor de måske er mindre velovervejede, men i denne slags sager tror jeg nok at regeringer som regel står på ret fast grund.

Lad mig til allersidst sige, at jeg vil tage den tidligere minister som vidne på, at der ikke, som fru Sonja Mikkelsen sagde, vil ske en 20 pct.s besparelse de næste 3 år. Jeg vil gerne gentage, hvad der står i min svartale, som er sendt rundt til de fleste partier: at der totalt set sker en fredning af forskningsområdet.

(Kort bemærkning).

Tinning (VS):

Jeg er nødt til at sige til undervisningsministeren, at denne forskerrekruiteringsplan gjorde ministeren lidt ud af i den forskningspolitiske debat, vi havde før jul. Det er en, man har forhandlet med AC om i månedsvis. Derfor kan det ikke være helt utilstedeligt at bede om at få oplyst nogle af den plans konsekvenser.

Det er klart utilfredsstillende, at undervisningsministeren siger, at spørgsmålene kan få så høj en detaljeringsgrad, at han ikke kan svare på dem. O.k., spørgsmålet om, hvorvidt 40 pct. vil være løst ansat år 2000, kræver måske en nærmere udredning, lad os lade det ligge, men lad os så tage et andet af spørgsmålene, som er uhyggelig konkret og

ikke spor detaljeret og meget gennemskueligt. Lad os få at vide: er det rigtigt, at af de 1.100 stillinger, forskerrekruiteringsplanen omfatter, må vi i dag sige, at det kun er 135, som er nye, som ligger uden for de i forvejen fastlagte rammer? Vi må kunne få at vide, om det er rigtigt, eller det ikke er rigtigt, og vi må også kunne få at vide, hvorfor det tal eventuelt skulle være forkert. Jeg har indtil nu sparet både ministeren og folketinget for en detaljeret gennemgang af, hvor de 120 kommer fra, de 30 kommer fra og de 95 og sådan noget, men det er vigtigt at få at vide, også fordi undervisningsministeren startede denne debat så sandelig på de høje nagler i dette spørgsmål med at sige, at det var AC, der entydigt havde ansvaret for sammenbruddet eller det måske kommende sammenbrud med hensyn til de her ting. Så kan det ikke nytte, at ministeren kommer og siger, at det sandelig er for detaljeret at oplyse de her ting.

Det er jo sådan, at de 550 stillinger ligger inden for denne ramme og de andre 550 ligger udenfor. Af dem er der små 100, som allerede er kommet til veje ved nedskæringer, så dem kan vi hive ud, og der er 330, som er afhængige af, hvad finansministeren har tænkt sig at foretage i 1987. Tilbage er altså kun ca. 135, som kommer til uden for rammen, og vi må have at vide: er det rigtigt, eller er det ikke rigtigt? Det skulle være nogenlunde overskueligt.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Nu kommer der noget meget svært. Jeg skal prøve at forklare, hvorledes man finder pengene til disse forskerrekruiteringsstillinger. Jeg må bede om tilgivelse, hvis det ikke ét hundrede procent i detaljer skulle være korrekt, men nu prøver jeg.

Det er sådan, at forskningsdelen af disse forskerrekruiteringsstillinger tilføres institutionerne. Undervisningsdelen tilføres ikke de institutioner, som i øvrigt har vækst i undervisningen. De institutioner, som ikke har vækst i undervisningen, behandles anderledes. F.eks. er det sådan, at Københavns universitet får en rammeudvidelse for hele den del af forskerrekruiteringsplanen – og den er jo stor – som tilgår Københavns universitet.

(Kort bemærkning).

Riishøj (SF):

Det var bare en gentagelse af spørgsmålet fra før. Det kan også høre til de lidt mere detaljerede.

Jeg vil godt have en lidt mere principiel betragtning fra ministeren om forholdet mellem direktoratet eller ministeren selv og universiteterne med hensyn til prioriteringsområdet, men også med hensyn til prioriteringerne under disse nedskæringer. Hvor ligger kompetencen? Hvor meget skal direktoratet blande sig i universiteternes dispositioner? Debatten har jo været ført meget livligt i dagspressen, knap så meget i dag. Jeg vil godt have ministerens vurdering af ministerens egen og ministeriets rolle, både med hensyn til prioritering og med hensyn til besparelserne.

(Kort bemærkning).

Tinning (VS):

Jeg troede, at det dér meget, meget, meget vanskelige svar også ville blive et langt svar, så det gik lidt stærkt. Den lille del af det må forstås på den måde, at de institutioner, som af alle mulige andre årsager bliver ramt af nedskæringer i undervisningen, vil få tilført undervisningsdelen af de stillinger, der er indeholdt i rekrutteringsplanen, og at de, som i øvrigt ikke bliver ramt af nedskæringer, altså ikke får tilført undervisningsdelen. Det er klart, at det, der ligger i det, er en omlægning af stillingsstrukturen de enkelte steder inden for de højere læreanstalter. Det var også, hvad undervisningsministeren sagde langt tidligere i debatten, så det var der ikke noget nyt i, det var helt fint at få det gentaget. Så er der i hvert fald ikke sket noget i det sidste par timer.

Jeg synes stadig væk, at vi er nødt til at forsøge at finde ud af sådan rimelig klart, hvordan det ligger med de dér 1.100 stillinger, der er indeholdt – og lad os ikke skændes om, hvorvidt det er 135 eller 145 stillinger, det er jo ikke sådan nogle detaljer frem og tilbage. Men når undervisningsministeren stiller sig op og siger, at AC helt entydigt bærer det tunge ansvar for et eventuelt sammenbrud, så er det selvfølgelig vigtigt for os og mener vi, for befolkningen og alle mulige andre, der interesserer sig for sagen, at få at vide, om det faktisk er sådan, at man i dag kun kan garantere, at noget, der svarer til

omkring 135 eller måske 150 af de stillinger, vil komme til uden for den ramme, der i forvejen foreligger. Noget andet er, at der selvfølgelig sker alle mulige – og ikke mindst umulige – omprioriteringer inden for den ramme, der foreligger i forvejen. Det er alt for indviklet at kaste sig ud i her – helt enig. Men det er vigtigt at få frem i forbindelse med de 1.100 stillinger, om det er sådan, at det faktisk kun er 135–150 af dem, som reelt er nye, og om alt det andet enten bare er en flytten rundt eller er afhængigt af, hvad finansministeren hitter på at mene i 1987.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Til hr. Riishøj. Ideelt set bør direktoratet for de videregående uddannelser blande sig så lidt som muligt. I et samfund, hvor alle er gode og opfører sig ideelt, er der slet ikke brug for styring. Men i en situation, hvor institutionerne af mange forskellige grunde, også af meget forståelige grunde, ikke selv formår denne omstilling, som jeg tror vi alle sammen kan se behovet for – med de modifikationer, der her er nævnt, og som vi er enige om – er det altså godt, at man har et direktorat, som kan skubbe på.

Til hr. Tinning kan jeg kun sige, at jeg ikke har lagt skjul på, at der ligger noget dynamik i forskningspolitikken, at det var meget lettere at gøre det, som hr. Tinning nikkede til under mit første indlæg, nemlig lade alt blive, som det er. Det er rigtigt, at der i rekrutteringsplanen ligger en tilvækst, og det er rigtigt, at hvis man laver et regnskab, vil man kunne se, at der samtidig er nogle besparelser, men det er langt fra de samme steder. Det er derved, vi får dynamik ind. Vi får ungdom ind, vi får fornyelse ind, og det er det, vi skal sikre.

(Kort bemærkning).

Tinning (VS):

Jeg er allerede ganske overtydet om, at det bliver den sidste korte bemærkning; der kommer jo ikke meget ud af det. Men altså: dynamik, ungdom og fornyelse. Vi diskuterer ikke, om venstresocialisterne går ind for dynamik, ungdom og fornyelse eller venstresocialisterne ikke går ind for dynamik, ungdom og fornyelse; vi diskuterer heller ikke, om undervisningsministeren går ind for ungdom og fornyelse og dynamik eller undervisnings-

[Tinning]

ministeren ikke går ind for det – bevar mig vel! Før stillede undervisningsministeren sig op og graduerede debatten. Vi må konstatere, at vi efter undervisningsministerens egen inddeling har fået et fjerde niveau – milevidt under det, som undervisningsministeren påstod at fru Sonja Mikkelsen befandt sig på.

Det, dette handler om i al sin enkelhed, er, at undervisningsministeren stiller sig op og siger: jeg har en plan, 1.100 stillinger, og så har jeg en organisation, som siger: nej, dem vil vi bare ikke røre ved. Så er det selvfølgelig vigtigt at få afklaret så konkret som muligt: hvor meget af det er noget nyt, som man kommer med, hvor meget af det er nogle omprioriteringer, og hvor meget af det medfører samtidig en skærpet konkurrence blandt folk, der forsøger at blive forskere, hvor meget af det medfører, at vi får en ændret stillingsstruktur, så der bliver flere løst ansatte? Det er de mål, jeg har forfulgt hele tiden for at få de ting oplyst, ikke for at kunne tage stilling til undervisningsministerens dillerdaller om, at det er de andre, som har skylden – sådan er det jo, hver gang folk ikke vil, som undervisningsministeren vil – men for at kunne få en nogenlunde rimeligt saglig belysning af disse ting. Det går ikke længere i dag, det har jeg forstået; så må vi forsøge i forskningsudvalget igen, måske her i salen igen, og efter 7-8 forsøg må vi se, om vi er nået så langt, at vi med rette kan hævde, at vi er kommet i det mindste et kvart skridt videre.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den sidste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 93:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af blyindholdet i motorbenzin.

Af Kalnæs (SF) og Dorte Bennedsen (S) m.fl.

(Fremsat 6/4 83).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Miljøministeren (Chr. Christensen):

Jeg er enig i, at vi skal have nedbragt blyindholdet i superbenzin til 0,15 g pr. l, men jeg ser forslaget om en fremrykning af tidspunktet som udtryk for en vis utålmodighed fra forslagsstillernes side – en utålmodighed, som jeg godt kan forstå ud fra hensynet til miljøet. Inden jeg tager stilling til forslaget, finder jeg det nødvendigt, at forslaget bearbejdes nøjere i folketingets miljø- og planlægningsudvalg. Når der foreligger et gennemarbejdet beslutningsgrundlag, vil jeg kunne tage stilling til forslaget.

Lad mig i den sammenhæng nævne, at der i bemærkningerne til forslaget anføres, at forbruget af superbenzin i Danmark formentlig udgør 25 pct. af det totale forbrug. Jeg har fået oplyst, at forbruget af superbenzin faktisk er omkring 60 pct. af det samlede forbrug. Det gør jo en forskel, om det er 25 eller 60 pct., når folketinget skal vurdere konsekvenserne af den beslutning, det træffer.

Som led i behandlingen af forslaget må vi også vurdere, hvad vi opnår rent miljømæssigt, eller sagt på en anden måde: hvor meget mindre bly får vi ved at rykke tidspunktet frem? Udviklingen er forløbet anderledes, end man forventede, da den socialdemokratiske miljøminister besluttede, at nedsættelse af blyindholdet i superbenzin skulle ske 1. juli 1984. Benzinforbruget er ikke steget som forudsat, og det faktiske blyindhold i benzinen er mindre, end man forventede.

Til grund for beslutningen var beregnet en udledning på omkring 570 t bly i 1983. På nuværende tidspunkt forventer miljøstyrelsen, at udledningen bliver 350 t i 1983, altså 220 t mindre end forudsat. En fremrykning af kravet til blyindholdet i superbenzin vil medføre en nedgang i blyudslippet på omkring 140 t.

Som sagt finder jeg på nuværende tidspunkt ikke, at vi har et tilstrækkeligt grundlag for at træffe en beslutning. Vi må fremskaffe de nødvendige oplysninger, og vi må sikre, at forbrugerne og oliebranchen får lejlighed til at fremkomme med deres synspunkter.

På den baggrund forestår der et ret grundigt udvalgsarbejde. Jeg skal gøre, hvad jeg kan for, at det kan gå på bedste måde.

Sonja Mikkelsen (S):